Серія "Виховує мистецтво"

Сучасні підходи до уроку образотворчого мистецтва

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
ЛИСТ № 1/11 9820 від 10 червня 2013 р.

Рецензенти:

Коздровська Валентина Миколаївна, член національної спілки майстрів, методист відділу декоративно-вжиткового мистецтва ПДЮ м. Суми;

Шаванов Сергій Валентинович, к. п. наук, доцент кафедри психології Сумського ОІППО.

С 33

Сучасні підходи до уроку образотворчого мистецтва : навч. -метод. посіб. для вчителів образотворчого мистецтва / [Т. М. Артюшенко, А.М. Богдан, О.М. Гурська, І. М. Дейнека, В. В. Карпенко, О. О. Клименко, Л. В. Сєрих, Т.Г. Слюсар, А. Я. Чут – члени обл. творчої групи]; за заг. ред. Л. В. Сєрих. – Суми : Ніко, 2013. – 104 с., іл. *(5 др. арк.)*

Навчально-методичний посібник розроблений за матеріалами роботи обласної творчої групи вчителів образотворчого мистецтва (Т. М. Артюшенко, А. М. Богдан, О. М. Гурська, І. М. Дейнека, В. В. Карпенко, О. О.Клименко, Л. В.Сєрих, О. І. Сірик, Т. Г. Слюсар, А. Я. Чут) і пропонується для вчителів, викладачів предметів художньо-естетичного циклу, а також учителів, які викладають образотворче мистецтво не за фахом.

У посібнику розкриті особливості викладання основних видів і жанрів візуального мистецтва: графіки, живопису, архітектури, скульптури, а також, паперової пластики, декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну.

Навчальний посібник створений відповідно до нової програми з образотворчого мистецтва, дає змогу вчителям ознайомитись з матеріалами, техніками, творчими прийомами, отримати базові знання з фаху, необхідні для викладання образотворчого мистецтва.

@ СОІППО, 2013
@ Сєрих Л.В., 2013

Зміст

- ***Вступ*** 5
- ***Графіка*** 6
- Орієнтовна тематика уроків 6
- Твори для сприймання 8
- Види графіки, засоби виразності 13
- Вернісаж учнівських робіт 15
- ***Композиція*** 17
- Закони композиції 17
- Правила, прийоми і засоби композиції 21
- Твори для сприймання 22
- Робота над сюжетною композицією 25
- Вернісаж учнівських робіт 26
- Орієнтовна тематика уроків 26
- ***Основи кольорознавства*** 27
- Ахроматичні і хроматичні кольори 27
- Теплі та холодні кольори 28
- Просторові особливості кольору 28
- Ознаки хроматичних кольорів (тон, насиченість, світлота) 30
- ***Живопис*** 32
- Види і жанри живопису 32
- Твори для сприймання 34
- Вернісаж учнівських робіт 40
- ***Архітектура*** 42
- Види архітектури, засоби виразності 42
- Твори для сприймання 46
- Вернісаж учнівських робіт 51
- ***Скульптура*** 52
- Види скульптури, засоби виразності 52

- Твори для сприймання …….....… 53
- Вернісаж учнівських робіт …….....… 56
- ***Декоративно-вжиткове мистецтво*** …….....……. 57
- Види декоративно-вжиткового мистецтва 57
- Засоби виразності ……..... 57
- Твори для сприймання ……..... 59
- Вернісаж учнівських робіт …….....….... 64
- ***Дизайн*** ……..... 67
- Види дизайну ……..... 67
- Засоби виразності ……..... 67
- Роботи для сприймання ……..... 70
- Вернісаж учнівських робіт ……..... 70
- Паперова пластика ……..... 74
- ***Словник термінів*** …….....
- ***Висновки*** …….....

Вступ

Шановний учителю!

Тримаючи цей посібник у руках, ти не здогадуєшся, що при бажанні, навіть учитель-початківець, зможе досягти значних успіхів на педагогічній ниві, надихнути учнів на творчість, працелюбність, сформувати їх естетичну культуру, відродити духовні сили.

Мистецтво формує і розвиває духовний світ людини. Від педагога, рівня його професіоналізму, фахових вмінь залежить якість надання учням знань з образотворчого мистецтва, результативність педагогічної діяльності.

Образотворче мистецтво вчить дитину пізнавати світ, сприймати, аналізувати та відображати побачене і, навіть, почуте засобами візуального мистецтва. Дитина, яка вихована на засадах краси, буде не простим виконавцем, а людиною, яка вміє цінувати красу в природі, суспільстві, людських стосунках, зможе творчо підійти до будь-якої роботи чи іншого виду діяльності.

У вчителів образотворчого мистецтва, особливо тих, хто працює перший-другий рік на педагогічній ниві, виникає багато питань, проблем щодо використання традиційної та новітньої методик подання матеріалу, пошуку єдиного правильного шляху до розв'язання різноманітних методичних завдань, розвитку індивідуальних і творчих здібностей дитини, оцінювання власної діяльності та діяльності учнів.

Усі ці проблеми і спонукали авторів до створення цього методичного посібника, який, ми сподіваємося, допоможе віднайти оптимальний шлях до вивчення образотворчого мистецтва в школі.

Даний методичний посібник укладений на основі Програми з образотворчого мистецтва для загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженої Міністерством освіти і науки України.

Автори методичного посібника бажають всім, хто не байдужий до долі дитини, здоров'я, натхнення й творчості.

Графіка

Орієнтовна тематика уроків:

Графіка як вид мистецтва

- символіка первісного світу
- наскальний малюнок

Засоби виразності графіки

- граціозні ящірки
- морська фауна
- старезний в’яз
- рослини пустелі
- кілка рослина, але ж красива

Форма, тінь, світлотінь у графіці

- форми живої природи "На пташиному базарі"
- геометричні форми
- форми, створені людиною
- асоціативні форми "Ранковий птах залетів на трави"
- абстрактні форми "Перната екзотика"

Графічні техніки

- морська стихія (монотипія)
- веселі осминіжки (кляксографія)
- нічне місто (гратаж)
- святковий салют (набризк)
- вранішній іній (набризк)
- квітчасті луки (штампування)

Прикладна (художньо-виробнича) промислова графіка

- виготовлення упаковки
- виготовлення етикетки для морозива тощо
- емблема, листівка

Книжкова графіка

- шрифт
- моделювання книжечки

Плакатна графіка

- екологічний плакат "Пливи наді мною за обрій лелека"
- афіша

Графіка

Одним із видів образотворчого мистецтва є **графіка**. Це слово походить від давньогрецького "графо" – пишу, рисую, малюю, креслю...

Графіка – це зображення (малюнок, рисунок), що виконано на папері або картоні за допомогою олівця, пера, пензля, вугілля, туші, сангіни, фарб чи кольорових олівців, а також зображення (гравюра), що віддруковано за допомогою спеціальних приладів і машин, які друкують його у великій кількості екземплярів.

Термін ***"графіка"*** спочатку використовувався лише щодо письма і каліграфії. Нове значення він отримав наприкінці XIX – на початку XX століття у зв'язку з бурхливим розвитком промислової поліграфії, яка дала змогу відтворювати рисунки в багатьох екземплярах за допомогою як різноманітних рукотворних технік, так і за допомогою машин.

Графіка є одним із найстаріших видів образотворчого мистецтва (наскальні рисунки первісної людини). Як самостійний вид мистецтва рисунок існує з кінця XV – початку XVI століття. Ставлення до графіки спочатку було як до підготовчого етапу в роботі над картиною, фрескою, гобеленом. Але згодом графіку почав проникати колір, і вже до неї відносимо рисунок, виконаний кольоровою крейдою, пастеллю, кольорову графіку, кольорову гравюру, живопис акварельними фарбами.

Графіка має *засоби зображення*:

- *лінія* (штрих), яка може бути прямою, кривою, з потовщенням;
- *тон* – відтінок основного кольору спектру;
- *пляма* – фрагмент неправильної форми, що відрізняється від загального фону кольором.

Залежно від техніки виконання графіка розподіляється на види:

- *лінійна* (основну роль відіграє лінія);
- *силуетна* (основну роль відіграє силует – абрис об'єктів);
- *тонова* (основну роль відіграє тон);
- *світлотіньова* (основну роль відіграє розмежування світла та тіні).

Твори для сприймання

А. Матісс. “Букет квітів у глечику”

В. Ван Гог. “Снопи в Арлі”

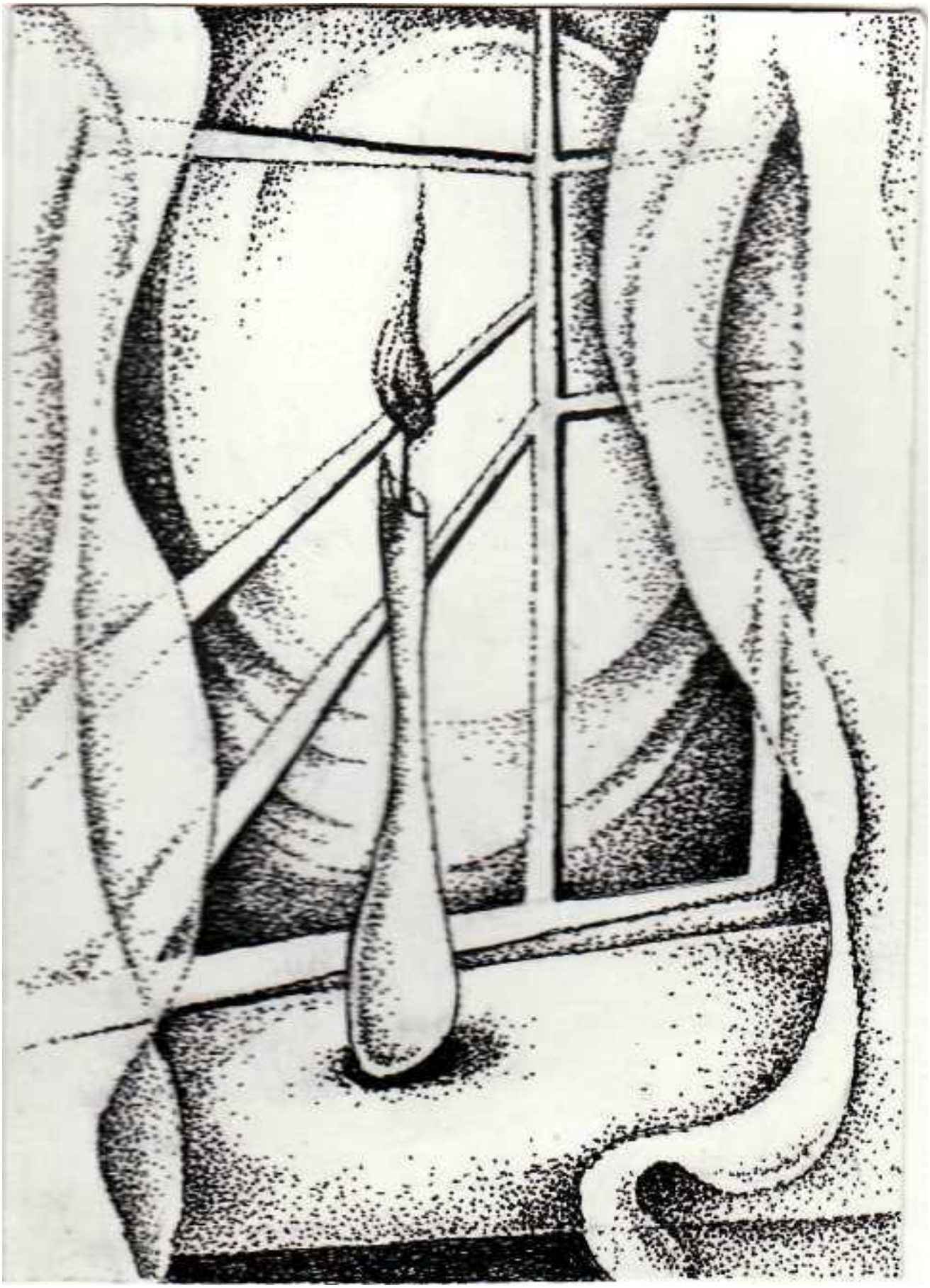

Композиція “Надія”

Г. Нарбут. Ілюстрація до байки І. Крилова “Ворона і курка”

Твори для сприймання

Т. Шевченко. Мальовнича Україна. Офорт (друкована графіка)

Види графіки, засоби виразності

Відповідно до мети, з якою виконуються твори, ***графіка*** поділяється на ***види***: станкова графіка та тиражна графіка (плакатна, книжкова, прикладна (художньо-виробнича) або промислова графіка).

Залежно від змісту та призначення графіку можна поділити на види: станкова (рисунок, естамп); тиражна (книжкова, газетно-журнальна), промислова (листівки, марки, етикетки, рекламна продукція тощо).

Види графіки

Станкова Тиражна

Станкова або оригінальна графіка виконується на спеціальному станку, не має зв'язку з певним інтер'єром та є самостійним твором мистецтва. Поділяється на рисунок та естамп.

Рисунок виконується від руки за допомогою графічних засобів.

Естамп виконується на твердому матеріалі, з якого потім друкується рисунок.

Графічний твір, виконаний в єдиному екземплярі, називається *станковим*. Ці твори використовуються для експозиції, на виставках, музеях, для інтер'єрів.

Тиражна графіка відрізняється від станкової здатністю багаторазового відтворення машинним способом. Включає в себе газетно-журнальну графіку, книжкові ілюстрації, плакати.

Промислова графіка тісно пов'язана зі світом речей та їх призначенням. Сюди входить поштова графіка, грошові знаки, рекламні матеріали, упаковки, фірмові знаки.

Достоїнством *тиражної* графіки є її багаторазове відтворення у великій кількості рукотворним і машинним способами. Графічний твір, який виконує сам художник способом друкування з друкованої форми є *естамп*.

Книжкова графіка призначена для декоративно-художнього оформлення книг, підручників, буклетів. Вона включає в себе ілюстрації, декоративні елементи шрифти тощо.

До *плакатної графіки* відносяться графічні твори, створені з агітаційною, рекламною чи навчальною метою (оголошення, рекламні плакати, афіші, агітаційні стенди).

До *прикладної (художньо-виробничої)* або промислової графіки відносяться графічні твори, які використовуються як для оздоблення промислових виробів (етикетки, упаковки, логотипи), так і для повсякденного вжитку (білети, поштові марки, грамоти, листівки тощо).

Існують також *мультиплікаційна* та *комп'ютерна* графіка.

Особливим різновидом гравюри є літографія.

Рис. 1. Плакат (плакатна графіка)

Рис. 2. Листівка (промислова графіка)

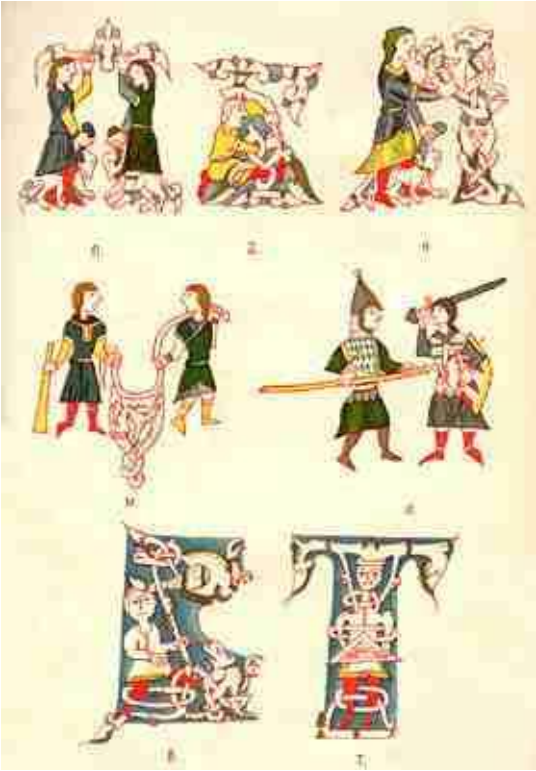

Рис. 3. Ілюстрація (книжкова графіка)

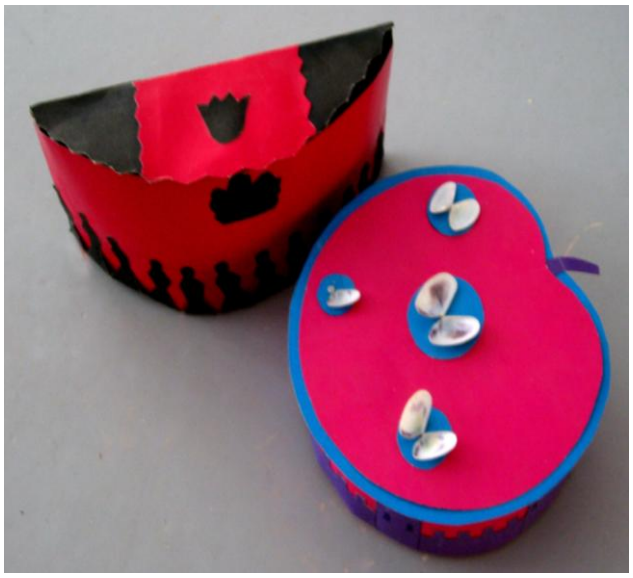

Рис. 4. Упаковка (тиражна графіка)

Вернісаж учнівських робіт

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

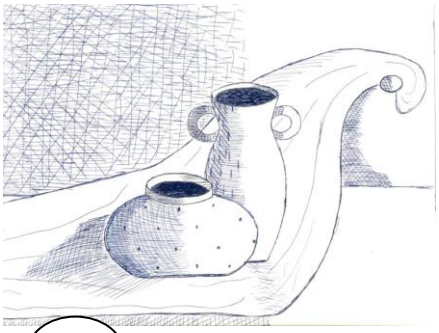

17

18

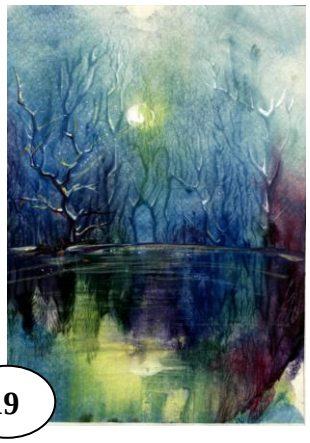

19

20

21

Вернісаж учнівських робіт

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

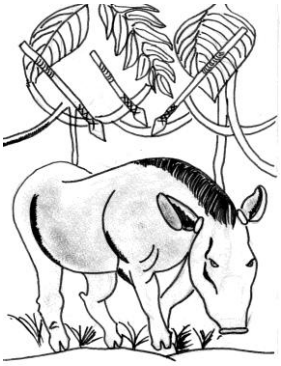

34

Композиція

Закони композиції

Композиція – це побудова форми витворів мистецтва, спрямована на розкриття задуму автора. Логіка митця – це витвір, інтуїція його – геометрія полотна, ритму, пропорції, співвідношення, тому що око і мозок його підсвідома геометрія, вимір. Коли виникає єдність змісту і форми, тоді виникає завершена цілісність – картина, скульптура, будинок, офорт.

Рисунок. Не тільки самостійний вид образотворчого мистецтва, але й основа других видів мистецтв.

Технічний рисунок – це таке наочне графічне відображення об'єкту, виконане від руки в окомірному масштабі за допомогою якого розкрита технічна ідея об'єкта, достовірно передана його конструктивна форма і вірно передані пропорційні відносини. Інакше кажучи, технічний рисунок – це такий рисунок за допомогою якого можливо створити креслення, зробити проект, виконати цей об'єкт у матеріалі.

Технічний рисунок має бути лінійним (без світлотіні) або об'ємно-просторовим за допомоги світлотіні чи кольору.

Термін "**композиція**" застосовується до багато і малофігурних картин, ілюстрацій, пейзажів, натюрмортів і навіть до малюнків окремих предметів, де композиція залежить від формату (картинної площини) і відіграє важливу роль.

Композиція (лат. compositio – складання, упорядкування) – розміщення образотворчих форм в єдності зі змістом.

Основні закони композиції.

Закон цілісності вимагає, щоб композиція сприймалась єдиним і неподільним твором мистецтва, в якому кожна зображена деталь доповнює зміст, його цілісність.

Основні ознаки цілісності – неподільність, взаємозв'язок і узгодженість усіх елементів композиції; неповторність образів композиції та її елементів.

Неподільність композиції – перша і головна ознака закону цілісності створюється в композиції художником так званою конструктивно – художньою ідеєю твору, яка об'єднує всі образи твору в одне ціле.

Необхідність зв'язку та взаємної узгодженості всіх елементів композиції – друга ознака цілісності. Закон цілісності, що диктується закономірностями зорового сприймання дійсності, вимагає виявлення в композиції головного, сюжетно – композиційного центру, якому підпорядковані другорядні образи (деталі). Згідно з конструктивно – художньою ідеєю твору художник виділяє **центр композиції** яскравим освітленням і детальною виразністю зображення. Третьою ознакою закону цілісності є *неповторність образів композиції* (за винятком орнаментальної композиції) та розмірів, інтервалів її елементів.

Закон контрастів (фран. contraste – протилежність, різка відмінність) – один з основних законів композиції. Дія контрастів виявляється в законах як природи, так і суспільства. В образотворчому мистецтві як одній із форм суспільної свідомості також знаходить своє відбиття дія контрастів.

Активно виражені відмінність, нерівність і їх протиставлення в структурі твору називається *контрастом композиції*.

В образотворчому мистецтві основними природними контрастами є ***тоновий і кольоровий.***

На тонових контрастах (світлий і темний) художники будували композиції з давніх часів, зображуючи світлі фігури чи інші деталі твору на темному фоні або навпаки.

Використовуючи кольоровий контраст (червоний – зелений, синій – оранжевий) і будучи зображення на контрасті теплих та холодних кольорів, художники домагаються звучання сили кольору в своїх творах. Контрасти й зіставлення в композиції підсилюють її виразність.

Закон підпорядкування всіх засобів композиції ідейному задуму вимагає від художника цілісності, виразності, ідейності художнього твору. Цей закон зобов'язує художника, щоб його композиція в усіх деталях підпорядковувалась ідейному змісту, розкривала його ставлення до зображуваного, його захоплення. Крім того, закон вимагає визначення гармонійного співвідношення сюжетно-композиційного центру до розміру картини та інших її пропорційних образів. Згідно з ним художник повинен ураховувати співвідношення об'ємів, кольорів, світла, тону і форми, а також ритму і пластики, руху чи стану відносного спокою, щоб твір справляв враження єдиного цілого, відповідав ідейному задуму. Всі вимоги, які ставить цей закон у зв'язку з ідейним задумом, художники прагнуть вирішувати у своїх композиціях. Вдале вирішення всіх вимог закону можна побачити у багатьох визначних творах зарубіжних і вітчизняних художників: Е. Делакруа "Свобода, що веде народ", В. Сурикова "Бояриня Морозова", І. Рєпіна "Арешт пропагандиста", Ф. Красицького "Гість із Запоріжжя", Г. Меліхова "Молодий Т. Шевченко у К. Брюллова".

Закон новизни. Творчі пошуки новизни в мистецтві художники ведуть на основі аналізу досягнень минулого. Пошуки новизни не повинні бути у творчості самоціллю, яка спричинює псевдо новизну, спустошення змісту мистецтва. Вони мають виходити з естетичного сприймання і відчуття художником реальної дійсності, бути пов'язаними з ідейним задумом художника, його прогресивним світоглядом. Справжню новизну в мистецтві може створити художник, який яскраво відчуває, сприймає і знаходить у звичайному прекрасне "нове" і прагне передати його в творах.

Поет і художник Т. Шевченко створив полотно "Катерина" на чотири роки пізніше від однойменної власної поеми, у якій відтворив епізод розставання селянської дівчини Катерини з офіцером, що спокусив і покинув її. Художник з великою делікатністю розкриває цю драму соціальної нерівності людей, через яку гине найсвітліше – краса кохання. Вчорашній кріпак не засуджує "падіння" Катерини, подає босу селянку в красивому дівочому вбранні, яка ступає величаво, гідна подиву та захоплення.

Т. Шевченко. Катерина.

Художніми засобами композиції Т. Шевченко ввів у мистецтво образи з повсякденного сільського життя рідного народу, зламавши умовні канони тодішньої Академії мистецтв, заклав основи критичного реалізму.

Крім розглянутих основних законів, існують ще закони життєвості та впливу "рами" на композицію зображення на полотні, які належать не до всіх видів образотворчою мистецтва.

Г. Мєліхов. Молодий Т. Шевченко у К. Брюллова

Закон життєвості діє у творах образотворчого мистецтва, в яких зображуються типові характери і обставини, а також передається рух у часі. Це належить здебільшого до творів станкової та книжкової графіки, живопису, скульптури, мініатюрного живопису, що мають сюжетні зв'язки.

Образно і правдиво відтворюють сучасну дійсність в її життєвому русі народні художниці України Т.Голембієвська в картині "Безсмертя" і Т.Яблонська в картині "Весілля". Життєва сцена, побачена нею на Київщині, з типовими характерами селян і в типових обставинах блискуче передана в багатоколірній композиції. Художницю захопила особлива атмосфера емоційного піднесення, веселощів, властивих радісній події, якою є весілля. Народне весілля вона відтворює як сучасне, життєве, художньою технікою, близькою до народного образотворчого мистецтва.

Закон впливу "рами" на композицію зображення на площині є загальним лише відносно плоскої композиції, в основному картини. "Рама" – це композиційне явище, визначене всією конструкцією зображення як межа картини, на якій завершується композиційна цілісність; характеризується низкою ознак, які об'єктивно діють у взаємозв'язках "рами" і зображення на картинній площині.

Правила, прийоми і засоби композиції

Правила, прийоми і засоби композиції допомагають художнику будувати її і належать до менш постійних категорій, ніж закони, що діють тривалий час в історії розвитку образотворчого мистецтва. Правила, прийоми і засоби є лише композиційною технікою, хоча в основі своїй випливають із закономірностей природи. Вони розвиваються і збагачуються творчою діяльністю нових поколінь художників різних країн. На зміну віджилим закономірностям приходять інші, які породжуються новими завданнями, що постають перед мистецтвом.

Основними правилами композиції є: виділення сюжетно-композиційного центру (головного в композиції), ритм, рівновага, симетрія й асиметрія, паралельність у композиції, розміщення головного на другому плані, портретне зображення голови і постаті.

У художній картині має бути *сюжетно-композиційний центр* (головне в композиції), якому підпорядковані всі інші елементи твору. Цілісність композиції картини не повинна порушуватися кількома рівнозначними композиційними центрами, якщо вони не виправдовують ідею твору.

Ритм є у багатьох сферах дійсності: у космічних явищах, природі (грані кристала, морський прибій), у повторюваності циклів пір року, рослиннім світі, людському організмі (дихання, серцебиття та ін.).

У мистецтві ритм, як і в житті, проявляється через періодичну повторюваність будь-якого елемента, аналогічних положень, дубльованих через деякі інтервали.

Твори для сприймання

Т. Яблонська. Весілля

М. Кириченко. Золота осінь у Поляні

Рівновагу, симетрію й асиметрію, як і решту елементів композиції, художник використовує для виявлення задуму картини.

Рівновага композиції характеризується рівномірним розподілом образів на картинній площині, особливо ліворуч і праворуч, а також вгорі і внизу. Урівноважене розміщення образів у композиції відповідає зоровому сприйманню дійсності.

Симетрію в композиції художники використовують для виявлення стану спокою, ***асиметрію*** – для виявлення тривоги, руху. Симетрія в мистецтві бере свій початок у навколишній дійсності, багатій симетричними формами (наприклад, листочки, квіти, метелики, птахи, тварини, тіло людини).

Ритм **Рівновага**

Симетрія **Асиметрія**

У композиції симетрія потребує рівноваги її частий з масою, тоном, кольором і формою. Симетрію в композиції художники використовують для виявлення стану спокою. В симетричній композиції часто є чітко виражений центр, який здебільшого збігається з геометричним центром картинної площини.

Асиметрія потребує порушення рівноваги в композиційному розміщенні елементів зображення. Порушення в композиції симетричної рівноваги породжує динаміку, вносить у картину тривогу, загострює емоційний вплив на людину.

В асиметричній композиції рівновага досягається через уведення просторових пауз між предметами, протиставлення великих і малих форм, контрастів темного і світлого, яскравого і приглушеного кольорів.

Паралельність у композиції художники використовували із давніх-давен. Так, у помпейських фресках бачимо паралельність колон і пілястр у картині з колонами та пілястрами в архітектурі.

Колони, пілястри та інші форми, що зображені паралельно рамі, надають зображенню портрета чи групі образів картини монументальності, величавості та цілісності композиції. Так, Ф. Кричевський у картині "Замріяна Катерина" на загальному задумі змісту поеми Т. Шевченка "Катерина" створив оригінальний образ простої селянської дівчини, привабливої своєю природною красою, з рум'яним личком, чорними бровами, пишною косою.

Розміщення головного на другому плані картинної площини зустрічається дуже часто. Образи першого плану картини здебільшого немовби підводять до головного образу чи групи. Інші просторові плани та образи їх доповнюють сюжетно-композиційний центр, головне художнього твору, розкривають його зміст та ідею.

Передача простору на картинній площині має велике значення, оскільки художник може відобразити в пейзажі безмежність і широчінь його просторів (М. Кириченко "Золота осінь у Поляні". Неабияку роль у передачі простору відіграє формат картинної площини художнього твору, точка зору в ній.

Види композиції

У різних видах і жанрах образотворчого мистецтва (ужиткового, декораційно-театрального, дизайнерського й архітектурного) композиції ґрунтуються на загально художніх законах творчості, але мають і свої специфіку, особливості, що характерні тільки для відповідного виду мистецтва. У композиціях різних видів і жанрів образотворчого мистецтва передача простору значно відрізняється одна від одної, внаслідок чого виділяють три види композиції: фронтальну, об'ємну і глибинно-просторову.

Фронтальна композиція характеризується двовимірністю (висотою і шириною), а інколи і невеликою глибиною. Ця композиція поширена в декоративно-прикладному мистецтві (розвиток композиції щодо вертикальних і горизонтальних координат), живопису, графіці (на плоскій картинній площині глибина передається ілюзорно), рельєфі (на плоскій формі з барельєфом чи горельєфом), якщо третя координата – глибина – має підлегле значення.

Об'ємна композиція відповідає побудові форми в трьох вимірах, трьох основних просторових координатах (висоті, ширині і глибині). Вона передбачає огляд об'ємної форми з усіх боків і використовується в скульптурі.

Глибинно-просторова композиція використовується при створенні з різних матеріальних предметів (скульптур, меблів, стендів) обладнаного й оформленого інтер'єру, екстер'єру чи іншого відкритого простору (виставочного залу, сцени театру, жилої кімнати, архітектурного ансамблю).

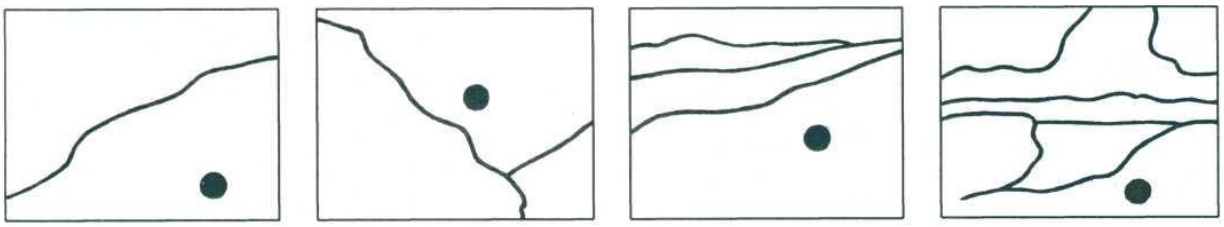

33

34

Крапка і багато ліній дають безліч варіантів композицій

Робота над сюжетною композицією

- Вибір сюжету.
- Попереднє компонування сюжету.
- Цілеспрямоване спостереження навколишнього життя в зв'язку з темою та замальовування потрібних образів до неї (дерев, будівель, транспорту, тварин, птахів, людей).

- Доробка кількох ескізів теми з використанням попередніх замальовок з натури та вибір кращого варіанта композиції.
- Побудова основного ескізу сюжетної композиції на великому форматі олівцем.
- Виконання ескізу сюжетної композиції в кольорі.
- Аналіз сюжетної композиції.

Вернісаж учнівських робіт

35

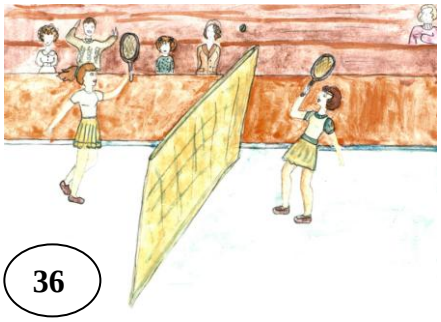

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

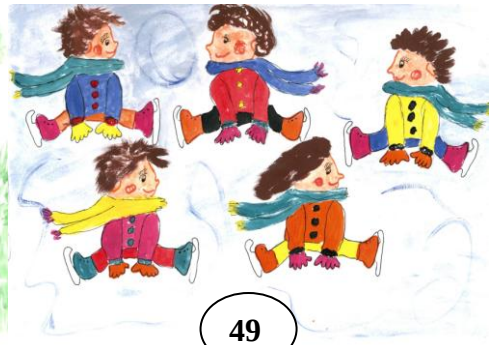

49

Композиція

Орієнтовна тематика уроків:

- Створіння під панциром
- Такі різні жаби
- Гість із джунглів
- На бабусиному подвір’ї, у селі
- Новорічне свято
- Зимові розваги
- "Літні спогади"
- Українське село
- Дівочі гадання
- Персонажі творів М.Гоголя.
- Новорічне і Різдвяне свято
- Запорожці
- Гончарська справа. Великоднє свято
- День Перемоги
- День Матері.
- Краєвид з елементами архітектури "Літні спогади"
- Сонячний водограй
- Мелодія
- Добро-зло
- Крига полум’я
- Рух-спокій
- Місто Ярослава
- Старе місто
- "Куточок саду"
- " Культурна спадщина "
- "Слово на уяву"

Основи кольорознавства
Ахроматичні і хроматичні кольори

Колір – засіб виразності живопису. Усі природні кольори поділяють на дві основні групи: безколірні (ахроматичні) та кольорові (хроматичні).

Ахроматичні кольори – це білий, сірий і чорний. Вони порівнюються між собою тільки за світлотою, тобто за ступенем близькості даного кольору до білого. Найкраще це видно в сірих кольорах, у яких можна бачити найсвітліший, близький до білого, і найтемніший, близький до чорного, сірий колір.

Білих і чорних кольорів також багато. Сніг, який тільки випав, біліший від крейди, цинкове білило світліше від свинцевого, чорний оксамит темніший від чорного сукна тощо.

Хроматичні кольори – всі інші, крім згаданих білого, сірого і чорного. Хроматичні кольори також відрізняються один від одного за світлотою, наприклад, краплак темніший від червоної кіновари, а лимонний кадмій світліший за неї.

Хроматичні кольори відрізняються за кольоровим тоном, тобто за ознакою, яку мають на увазі, називаючи колір жовтим, зеленим, синім, червоним і т.д. Шкалою кольорових тонів є спектр, у якому завжди зберігається одна й та сама послідовність кольорів. Протилежні пари в кольоровому колі – контрастні. Контраст – це різка протилежність.

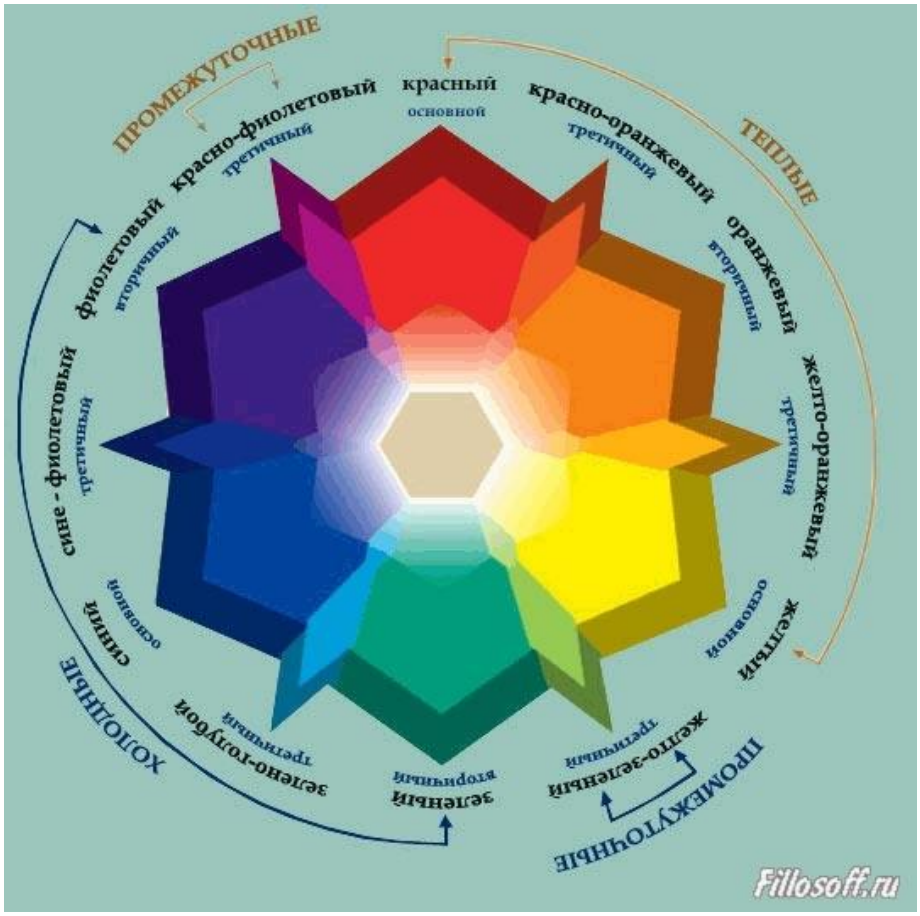

Рис 5. Характеристика кольору

Просторові властивості кольору
Теплі та холодні кольори

Відображення явищ повітряної перспективи, що виникли внаслідок того, що товща повітря, через яку ми дивимося вдалину, пом'якшує контури і колір предметів та надає їм відтінків холодних кольорів від голубого до фіолетового.

За яких умов змінюється колір об'єктів природи? На передньому плані кольори яскраві, насичені, далі стають тьмяними: світлі кольори темнішають, темні – світлішають. Світлотіні, окремі деталі зображення є чіткими і контрастними на передньому плані та розпливчатими, розмитими – на дальньому. Зміна відтінків зелених кольорів у пейзажі: освітлені сонцем – теплі, ті, що в тіні – холодні.

Відображена у воді природа завжди темніша, ніж є насправді. Якщо небо світле, то й вода світла, небо темне – і вода темна.

Жовтий, червоний та синій кольори. Це – основні кольори, їх не можна утворити з інших кольорів. А якщо колір цих кольорів накладається один на одного, то утворюється новий колір, який називається похідним. Так, наприклад, під час змішування жовтого і червоного кольорів утворюється оранжевий, червоного і синього – фіолетовий, синього і жовтого – зелений.

На зображенні кольорів сонячного спектра, тобто веселки, схеми утворення похідних кольорів ми бачимо, що навпроти кожного з основних кольорів знаходиться похідний колір, утворений з двох інших основних кольорів. Якщо розташувати основні, похідні кольори та їх відтінки за таким же принципом у колі, зберігши при цьому їх черговість у спектрі кольорів, то утвориться так зване "колірне коло". Це коло, по-перше, можна умовно розділити навпіл: на теплі і холодні кольори.

Кожному з теплих кольорів відповідає холодний, а саме: червоному – зелений, оранжево-червоному – синьо-зелений, оранжевому – синій, жовто-оранжевому – фіолетово-синій, жовтому – фіолетовий, зелено-жовтому – червоно-фіолетовий. Ці кольори називаються додатковими.

Додаткові (рос. промежуточные) кольори, знаходячись поряд, вони посилюють яскравість, насиченість один одного.

Теплі кольори здаються такими, що виступають наперед, а холодні, навпаки, – відступають назад. Тобто теплі кольори стосовно до холодних можна назвати виступаючими, а холодні – відступаючими.

Серед відтінків одного кольору найтепліші сприймаються ближче за інших. Кожний з кольорів має безліч відтінків і залежно від того, скільки теплих чи холодних кольорів він має в своєму складі, колір виглядає більше чи менше теплим або холодним. З'єднавшись в одне гармонійне ціле в картині, кольори створюють певний її колорит, що дуже добре видно в картинах відомих художників. Є монохромний колорит (спокійні наближені кольори) та поліхромний колорит (активні контрастні кольори). Споглядаючи їх можна зробити висновок про те, що за допомогою кольору можна відобразити не тільки стан самої природи, а й настрій людини, її емоції та почуття.

Контрастний (поліхромний) колорит – експресивний, емоційний, наче згусток енергії та сили. За його допомогою можна передавати і гнів, і розпач, і піднесення духовних сил, і щастя.

Наближений (монохромний) колорит залежно від того, які кольори в ньому переважають та наскільки активні вкраплення окремих кольорів, може передавати гармонію, злагодженість думок та почуттів. За допомогою кольору можна виразити свій внутрішній світ та передати його глядачам.

Зверніть увагу на те, яку велику роль відіграє освітлення при зображенні, зокрема, весняного пейзажу: яскраве сонячне освітлення надає мажорного контрастного колориту всій роботі, і навпаки, – розсіяне світло виявляє більше холодних відтінків, послаблює насиченість кольорів.

В образотворчому мистецтві розрізняють холодні й теплі кольори.

Усі відтінки червоного, оранжевого, жовтого і деякі відтінки жовто-зеленого кольору називають теплими. До **холодних належать** фіолетовий, синій, голубий, синьо-зелені кольори. Але навіть між теплими кольорами можна виділити більш теплі і менш теплі. Наприклад, оранжевий тепліший від жовтого. Те саме спостерігається і в холодних кольорах. Фіолетовий тепліший від синього, бо у фіолетовому кольорі є червоний. Навіть з двох червоних кольорів один більш холодний, а інший – більш теплий.

Основні кольори спектра – жовтий, червоний і синій; їх не можна утворити зміщуванням фарб. Але змішуючи в різних пропорціях основні кольори, можна одержати решту барв спектра.

Доповнюючими один до одного називають кольори, які при змішуванні дають білий, сірий або бруднуватий колір. У схемі спектра вони розташовані по діагоналі навпроти.

Кольоровий контраст – це закон сприйняття, за яким колір змінюється під впливом сусідніх кольорів або фону. Як саме? Контраст за світлотою: на світлому фоні темний колір ще світлішим. Контраст від сусідства: червоний близько оранжевого наближається до малинового, оранжевий близько червоного – до жовтого, жовтий близько зеленого до оранжевого, зелений близько жовтого - до блакитного, блакитний близько синього – до зеленого, синій близько блакитного – до фіалкового, фіалковий близько пурпурного – до синього, пурпурний близько фіалкового – до червоного. Два доповнюючі кольори не змінюються від сусідства, але взаємно виграють у насиченості, яскравості.

Два основні кольори спектра, покладені один біля одного, змінюються: за контрастом, кожен з них тяжіє до доповнюючого кольору сусіда. Знаючи доповнюючі кольори, можна передбачити, якою здаватиметься дана фарба на тлі іншого забарвлення.

Використовуючи кольоровий контраст, митець має змогу досягнути потрібного колористичного враження, зокрема, більшої яскравості фарб. При невмілому доборі кольорів вони програватимуть у сусідстві один з одним. Вплив контрасту можна зменшити контуром, тобто розмежуванням двох кольорів – третім. Цікавий для художників крайовий контраст, коли під впливом фону змінюється колір не всієї плями, а тільки її країв на межі з фоном.

Ознаки хроматичних кольорів (тон, насиченість, світлота)

Всі хроматичні кольори мають три основні якості: кольоровий тон, насиченість та світлота. Кольоровий тон – це відтінок, що характеризує колір як жовтий, червоний і т.д. Це головна ознака.

Світлота – це ознака, яка визначає колір як світлий або темний.

Найбільшу світлоту мас жовтий колір, найменшу – фіолетовий.

Якщо будь-який хроматичний колір будемо змішувати з сірим кольором, однаковим з ним за світлотою, то діставатимемо нові кольори того ж тону, але такі, у яких цей хроматичний колір буде все менше й менше помітним, тобто змінюватиметься його насиченість. Щоб змінити не тільки яскравість, а й світлоту хроматичному кольору, треба домішувати до нього білий колір.

Третьою ознакою у визначенні хроматичного кольору є насиченість. Насиченість – це ступінь виявлення кольорового тону. Насичені – кольори кола, малонасичені – висвітлені або затемнені кольори.

Насиченістю кольору називають відмінність хроматичного кольору від ахроматичного тієї ж світлоти.

Під час малювання багато уваги приділяється питанням сприймання кольору, тому що один і той самий колір у різних середовищах сприймається по-різному. На червоній рівно пофарбованій кулі колір скрізь однаковий, але нам здається, що він різний: у тінях – один, у напівтінях – інший, у світлих місцях – ще інший і т. д.

Кольори також змінюються при яскравому і слабкому освітленні. При яскравому світлі всі кольори у природі вибілюються, стають менш насиченими, жовтуватим або білуватими. При поступовому ослабленні світла ми перестаємо розрізняти кольори, починаючи з червоних і кінчаючи синіми, які залишаються видимими найдовше. При поступовому ж посиленні світла, наприклад, на світанку, все відбувається навпаки: найшвидше стають видимими сині кольори, найпізніше – червоні. У присмерку все здається безколірним. Різними кольорами бачимо і за світлотою. При денному світлі найсвітлішими є жовті кольори, а в присмерку – голубі.

Таким чином, сприймання кольорів залежить від їх оточення у природі, на картині; і в живопису, порівнюючи один колір з іншим, потрібно добиватися таких же взаємовідношень, як і в натурі.

Загальний тон картини залежить від кольорів, які в ній кількісно переважають. Проте, в загальному тоні більшу роль відіграє колір зображеного предмета (першого плану), ніж колір фону, хоч він і більший за площею.

Гармонійним називають об’єднання трьох або більше кольорів у такій кількісній пропорції, яка викликає враження краси. Якщо в спектральний круг вписати рівносторонній трикутник, то при обертанні його вершини вказуватимуть на кольори в принципі гармонійні між собою. Але, щоб утворити з цих або складніших груп красиві об’єднання, потрібен хист і розвинуте почуття міри. Цього найкраще вчитись у природи. Забарвлення рослин, тварин, землі і неба – це вічні взірці вишуканих колірних поєднань.

Живопис

Орієнтовна тематика уроків:

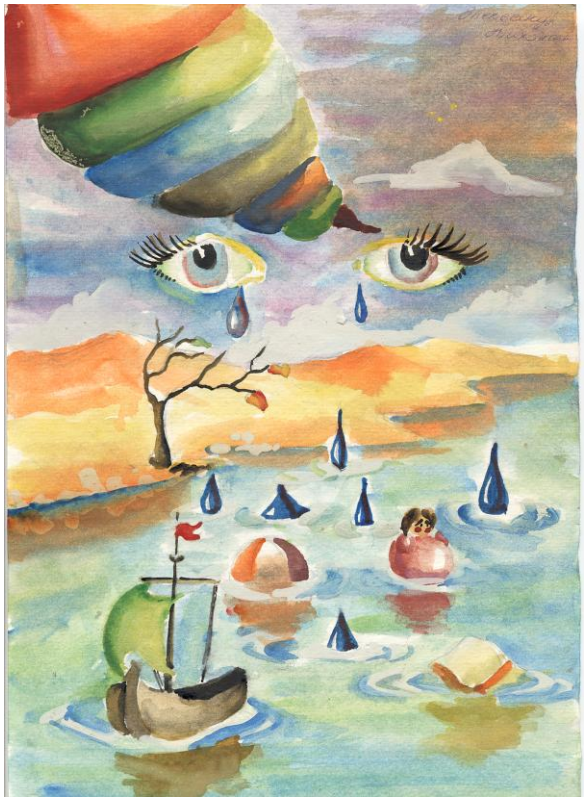

Квіти усміхаються
"Пурхаючи красуні"
"Сквозь морозные ресницы утро смотрит на синицу"
Золота рибка
"Осені мила журба"
"Налітає осінь у негоді"
"Плаче небо, вкрите хмарами"
"Абрикосова заметіль"
"Зелений шум"
"Пахнуть липа й медуниця"
"Багряніє мак"
Клоуни.
Герої мультфільмів
Літературний герой
Запорожці.
Гончарська справа
Великоднє свято
На потонулому кораблі
Український рушник
Козуб з грибами
Квіти
Зимові розваги
Морозний ранок заметіль

Живопис

Види і жанри живопису

Складності навчання живопису неможливо передати словом. У природі кожен предмет має свій колір і форму. У живопису колір є провідним чинником художньої виразності.

Види живопису за практичним призначенням і технікою виконання (станковий, монументальний, іконопис, мініатюра, театрально-декоративний, декоративно-ужитковий).

Жанри живопису.

Технологія і техніка роботи художніми матеріалами: акварель, темпера, гуаш, пастель, акрилові, олійні фарби, пастель.

Вагоме місце посідав ***монументальний живопис*** ще в добу міст-колоній Причорномор'я. Різноманітні розписи (портрети, міфологічні сюжети, сцени з реального життя) прикрашали громадські і житлові будівлі, *склепи* заможних громадян. Високохудожні зразки цього мистецтва знайдено в Керчі. На стіні однієї з поховальних споруд-склепів цього міста зображено голову богині Деметри. Сучасного глядача вражає висока майстерність виконання, з якою художник написав прекрасне жіноче обличчя з великими виразними очима.

Одне з найвищих досягнень художньої культури Київської Русі – ***мистецтво мозаїки.*** У Софійському соборі було створено найвеличніший ансамбль мозаїчного живопису, що не мав рівних у світовому мистецтві тієї доби (до наших днів збереглося 260 м^2 мозаїк). У мозаїчній техніці виконано найважливіші за змістом зображення, розміщені в східній та центральній частинах храму.

Фреска – розпис по свіжій вапняній штукатурці (без подальшого виправлення). Як приклад демонструються фрески київських соборів.

Визначним здобутком мистецтва Київської Русі є ***іконопис***, що живе й розвивається вже понад тисячу років. Без нього неможливо уявити українське образотворче мистецтво. Ікони були першими творами станкового живопису в Україні. Проте ікона – це не просто картина. Це предмет релігійного культу, перед яким віруюча людина молиться Ісусу Христу, Богоматері, святим. Ікона – своєрідний місток, за допомогою якого здійснюється зв'язок між світом земним, фізичним і потойбічним, духовним.

Які особливості відрізняють іконопис від монументального живопису? У настінних розписах, завдяки великим площинам стін, можна було розгорнути великі композиції, ікона ж обмежена порівняно невеликим форматом дошки. Тому художникові найчастіше доводилося зосереджуватися на зображенні одного образу. Якщо над настінними розписами працювало багато художників, то ікона – індивідуальний витвір окремого майстра. За свідченням літописів, перші ікони потрапили до Києва з Криму. Коли за велінням князя Володимира у місті в 989-996рр. було зведено Десятинну церкву, всі необхідні для

богослужіння предмети привезли з Корсуня (Херсонеса). Можливо, саме серед них була чудотворна ікона *Холмської Богоматері* – найдавніша християнська святиня української землі (нині ця ікона з дивовижною історією зберігається в Луцькому краєзнавчому музеї). Привозили ікони й пізніше, здебільшого з Візантії. Найвідомішою з них є чудотворний образ *Вишгородської (Володимирської) Богоматері,* що знаходився в резиденції київських князів у Вишгороді.

Центральне місце в давньоруському живопису посідав образ людини: Ісуса Христа, Богоматері, святих. У людській подобі зображували також ангелів. Це були образи, сповнені духовної краси. Для того щоб підкреслити це, було вироблено особливу художню мову. Зазвичай фігури на іконах мають видовжені пропорції, тонкі ритмічні складки одягу роблять їх ніби невагомими. Однак найбільше значення давні художники, прагнучи максимально передати стан душі, приділяли обличчю. Вони зображували його з підкреслено високим чолом, великими очима, маленькими вустами, тонким носом. Реальний тривимірний простір змінило абстрактне, переважно золотаве, тло. Можна сказати, що мистецтво іконопису постало на традиціях античної художньої культури, творчо переосмислених та пристосованих до християнського віровчення.

Жанри: пейзаж (сільський, архітектурний, марина), портрет, натюрморт; анімалістичний, історичний, міфологічний, біблійний, батальний, побутовий.

Куїнджі шукав світлові ефекти не заради самоцілі, а щоб виразити те глибоке враження, яке справляє на людину піднесений стан рідної природи. Народився художник на півдні України (Маріуполь). Серед його пейзажів є роботи, в яких оживає мила серцю рідна природа: “Вечір на Україні ”, “Березовий гай ” “Веселка”. Яких художників – пейзажистів ви можете назвати? (І.Шишкін; І.Левітан**;** О.Саврасов; І. Айвазовський**;** наш земляк **–** С.Васильківський**)** та інші.

В одній картині можуть (Запорожці І.Рєпіна) поєднуватися **історичний, побутовий, портретний** та елементи **пейзажного** жанрів. Всі вищеназвані жанри належать до **станкового живопису.** *У картині Дніпропетровського художника* ***Сошенка Віталія Васильовича*** *також важко однозначно визначити жанр: його “****Тараса Бульбу*** *” можна віднести як до портретного жанру, так і до жанру історичної картини.*

Портрет – зображення людини з метою передати схожість; є парний, груповий, сімейний портрет, парадний портрет зображує людину величною, урочистою.

Натюрморт – від фр. nature – природа, mort – мертва, still life – тихе, непорушне життя – жанр мистецтва, в якому зображуються неживі речі: фрукти, овочі, дичина, музичні інструменти тощо. Справжнім “святом квітів та фруктів” називали натюрморти художника Івана Хомича Хруцького (1810-1885).

Анімалістичний жанр – зображення тварин, це найдавніший жанр, бо першим зображенням первісної людини був звір.

Твори для сприймання

Голова богині Деметри. Монументальний розпис склепу в Пантикапеї. І ст. н.е.

Фрагмент мозаїки підлоги Херсонесу

Богоматір Оранта

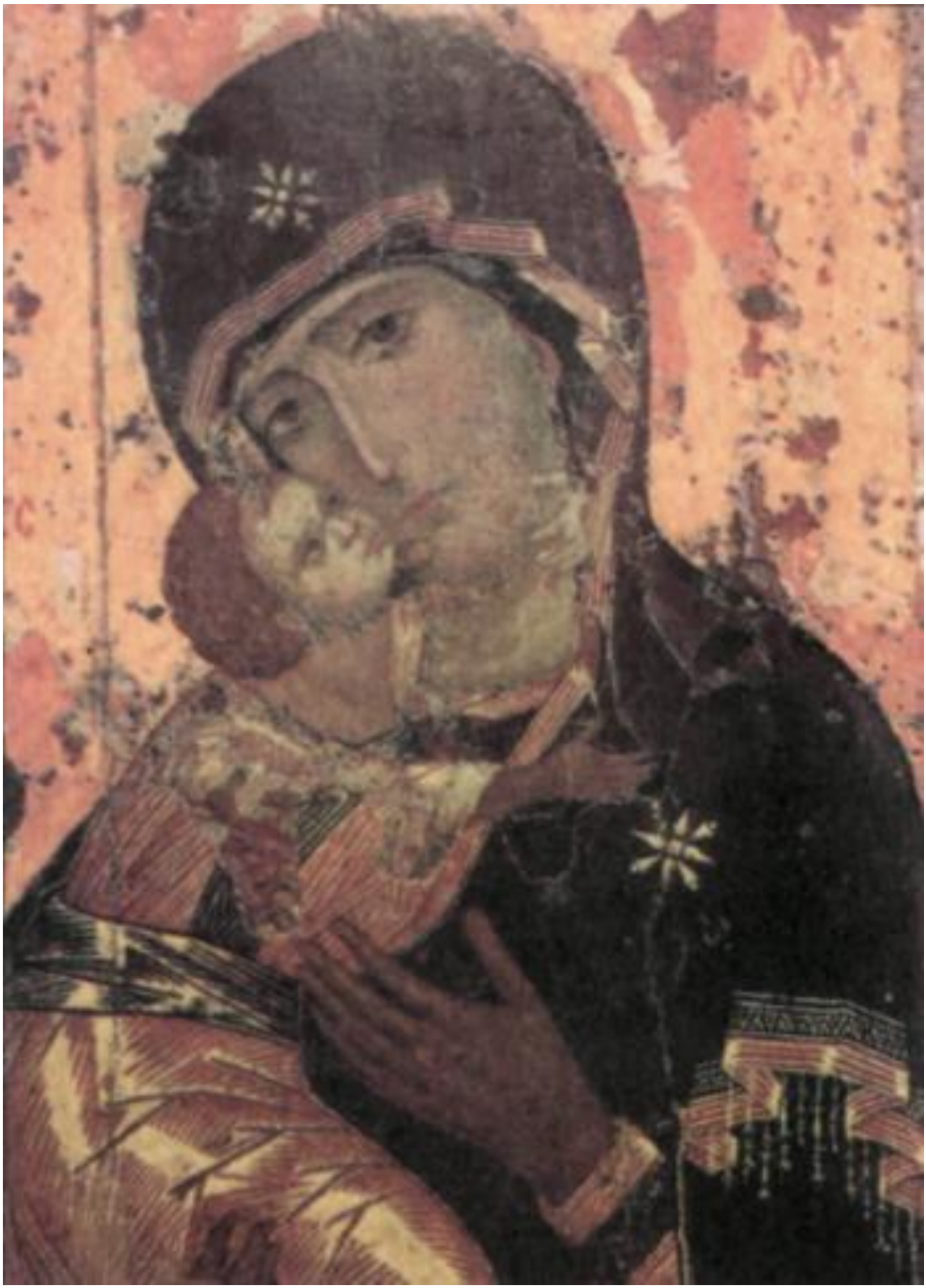

Вишгородська (Володимирська) Богоматір. Ікона XI ст.

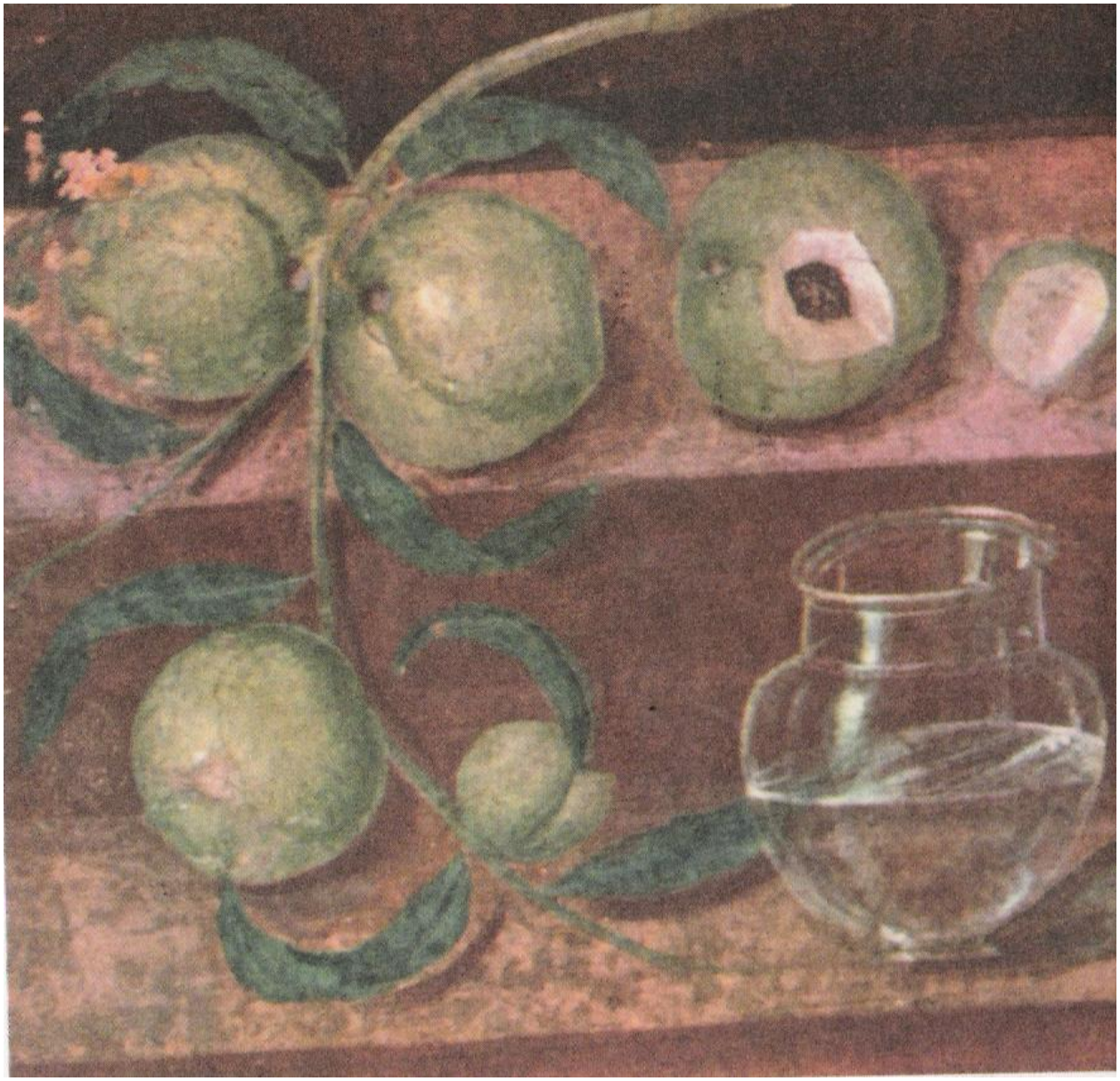

Фрагменті фрески з Геркуланума (античних міст)

Історичний жанр – зображення історичних сюжетів, подій для того, щоб жили вічно у пам'яті народу.

Батальний жанр – зображення сцен баталій боїв, військових подій.

Побутовий жанр – зображення сцен побуту, реальних подій сьогодення.

Релігійно-міфологічний жанр – зображення біблійних, міфологічних сюжетів, богів, героїв міфів тощо. Цей жанр містить в собі незлічені шедеври світового мистецтва.

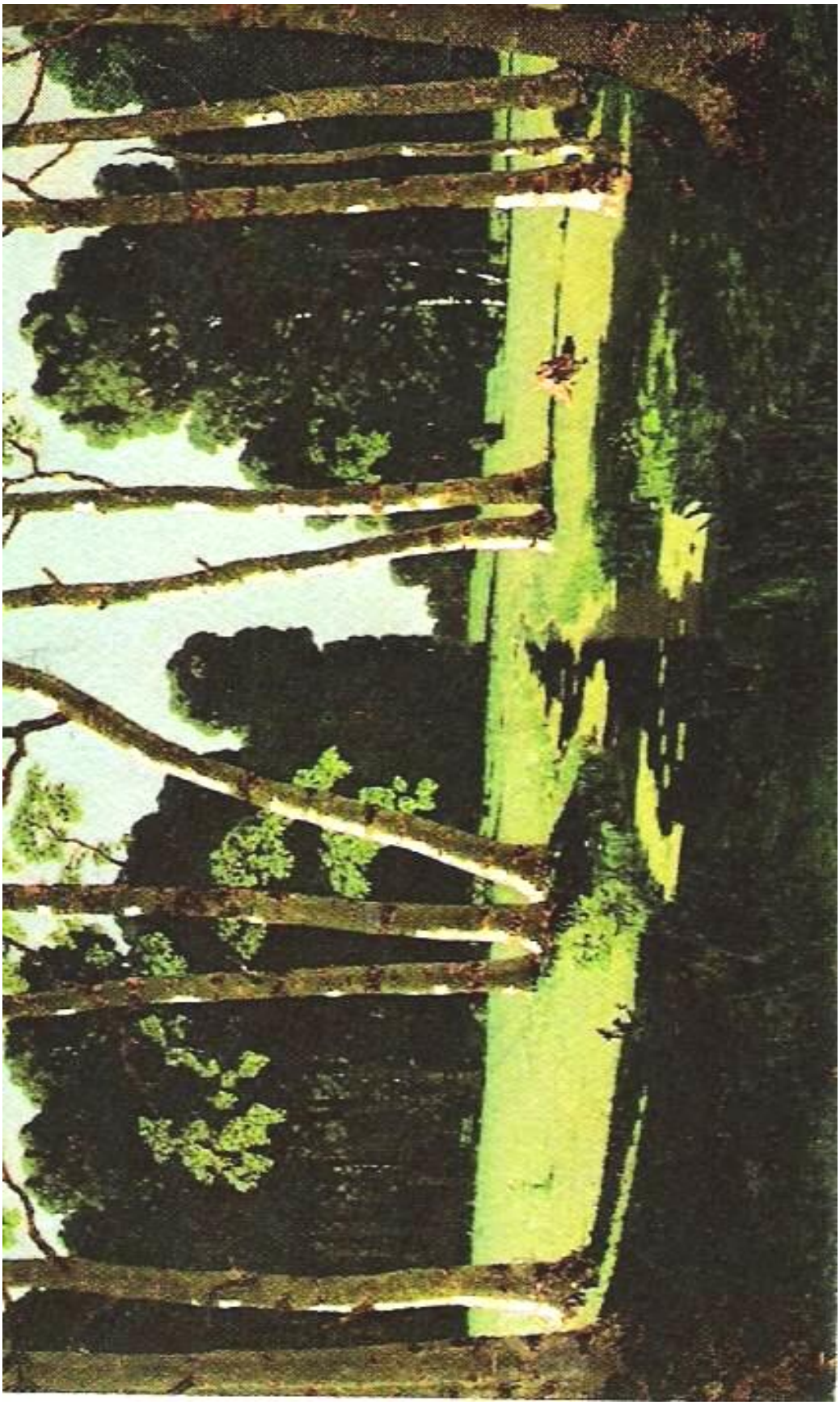

А.Куїнджі. Березовий гай

Л. Сєрих Ведмідь. (олівець, папір)

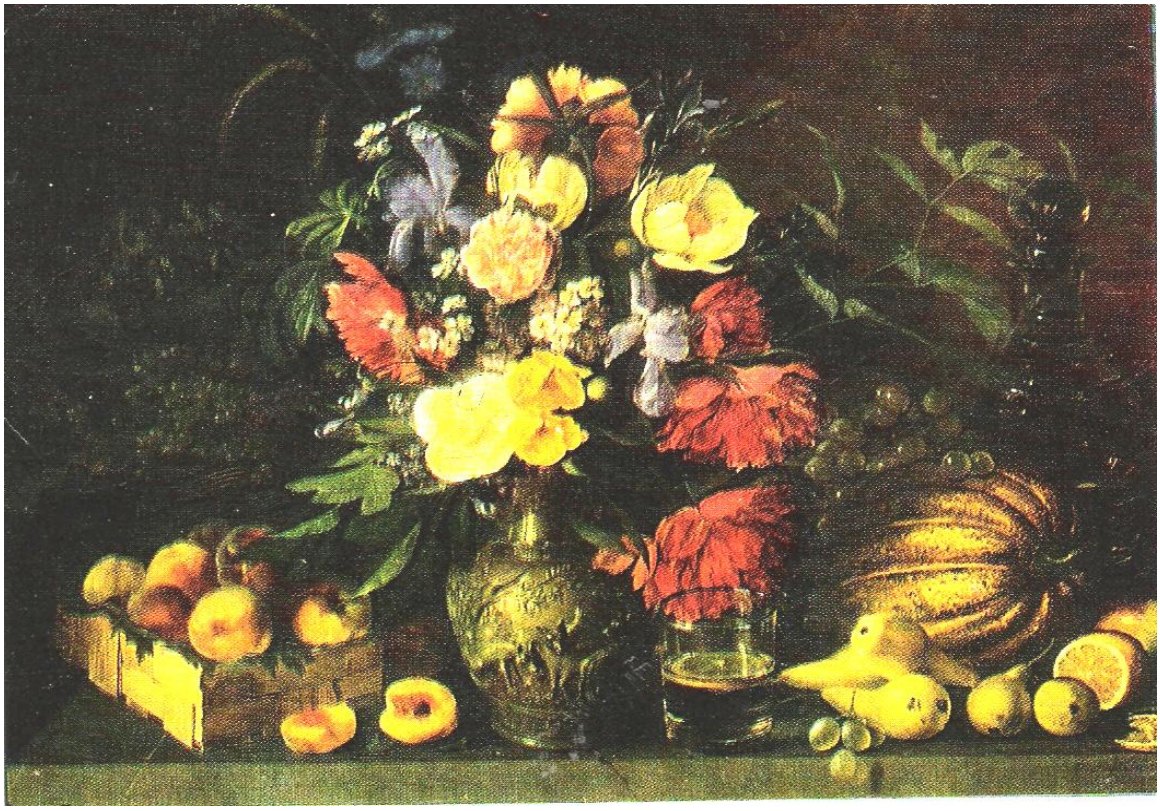

І.Хруцький. Свято фруктів та квітів

Вернісаж учнівських робіт

50

51

52

53

54

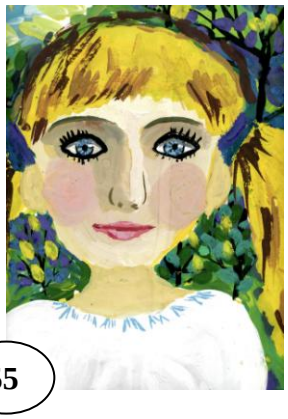
55

56

57

58

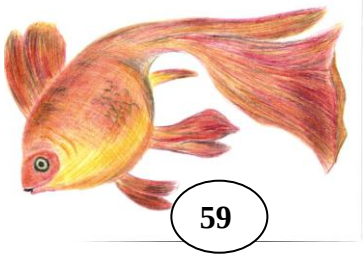
59

60

61

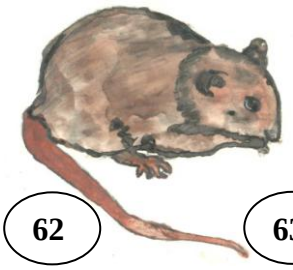
62

63

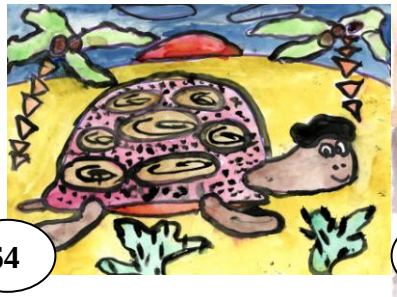
64

65

66

67

68

Вернісаж учнівських робіт

69

70

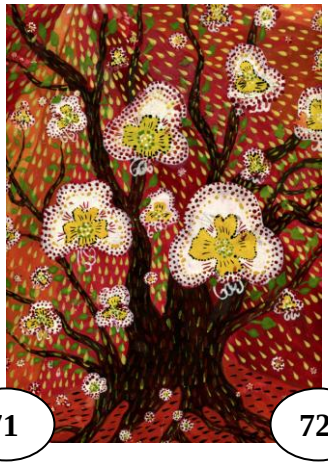
71

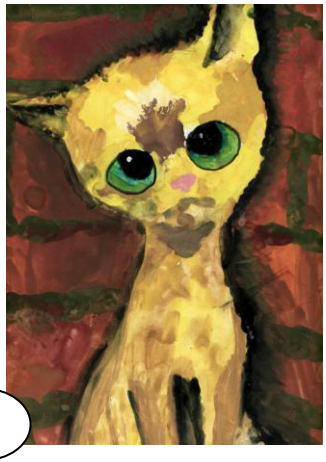
72

73

74

75

76

77

78

79

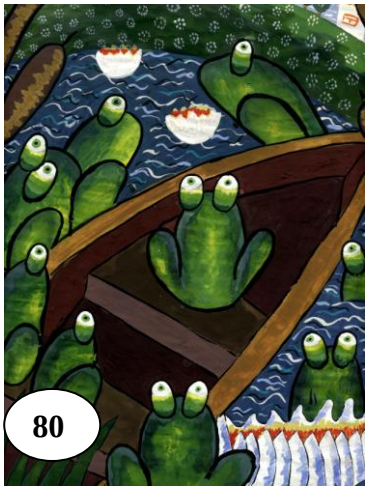
80

81

82

Архітектура
Інтер'єр, екстер'єр

Орієнтовна тематика уроків:

- Вулиця
- Сім чудес світу
- Будинок моєї мрії
- Будинок щастя
- Місто очами малюка, старця
- Місто Ярослава
- Старе місто
- Класна кімната
- Гостинна
- Кухня
- Вулицями рідного міста
- Дизайн-проекти інтер'єрів
- Живий куточок
- Сучасний дитячий майданчик
- Місто майбутнього

Архітектура
Інтер'єр, екстер'єр

Архітектура – це мистецтво проектування, будівлі об'єктів, які оформлюють просторове середовище для життя у сфері матеріальної та духовної культури. Планування та забудова міст та населених пунктів становить особливу галузь – містобудування. Часто природні споруди доповнює природний дизайн, яке створює садово-паркове мистецтво. Дотримуючись основних вимог (доцільність, міцність, краса), зодчі відтворюють такі форми архітектури, які бентежать уяву глядачів. Спираючись на конструктивні, класичні системи і основи, використовуючи знання та закони архітектоніки і біоніки, синтезуючи архітектурно-скульптурно-живописові та ландшафтні форми, створювати проекти, макети.

Види архітектури

Мистецтво архітектури покликане створювати та організовувати середовище, в якому перебуває людина. Існує певна класифікація архітектурної діяльності.

Містобудування **Об'ємне проектування (зодчество)** **Ландшафтна архітектура**

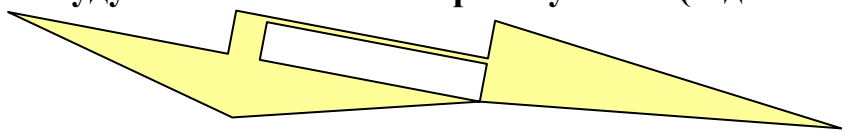

Житлові будинки | Громадські будівлі | Промислові споруди

Містобудування – теорія і практика проектування й забудови міст, населених пунктів. При плануванні міста багато залежить від композиційного задуму архітектора. Розподіл його частин, районів, співвідношення житлових територій із промисловими й багато іншого визначаються рельєфом місцевості, контуром берегової лінії, природними ресурсами, наявністю водних проток, залізничного транспортного вузла.

Об'ємне проектування пов'язане зі зведенням будівель і споруд. Архітектурні споруди класифікують залежно від їхнього призначення на житлові, громадські та промислові.

Архітекторові належить величезна роль у виборі естетичного оформлення житлової забудови, що визначає зовнішній вигляд населених пунктів, їхній масштаб, образ, колірну гаму. Значною у сфері життєзабезпечення сучасного міста є роль громадських будівель. Вони поділяються на масові, що зводяться за типовими проектами, й унікальні, які є окрасою міста в цілому або одного з районів. Виробництво і людина – ось два полюси проблеми, що постає перед архітектором, який зайнятий промисловим будівництвом. Великий масштаб і незвичність силуету виробничих будівель дають можливість створювати сміливі, оригінальні композиції.

Архітектура

Ландшафтна архітектура пов'язана з організацією садів, парків та інших середовищ, для створення яких матеріалом є ландшафт та природна рослинність. Мистецтво створення садів і парків відоме людству із сивої давнини. До наших днів дійшла легенда про висячі сади Семіраміди – одного із семи чудес світу.

Серед найвідоміших витворів садово-паркового мистецтва – парк Версаля у Франції, прекрасні сади Італії епохи Відродження. Майстер ландшафтної архітектури послідовно розгортає в просторі низку картин, чергуючи дальні і ближні плани, уміло розміщує природні й архітектурні акценти.

Стилі архітектури

Стиль в архітектурі - поєднання образної системи, засобів художньої виразності, що є характерними для мистецтва певного періоду.

Стиль епохи – (лат. stilys, stylus, від грецьк. stylos – гостра паличка для письма) – це встановлена єдність художніх принципів, прийомів та засобів, які використовують при створенні видів мистецтва. В основі кожного стилю лежить спільна ідея, характерна для домінуючої соціальної групи у певних історичних умовах.

Кожний стиль породжується певною епохою, разом із нею еволюціонує й відмирає або ж переходить в інший стиль, який багато в чому від нього відрізняється й проходить етап становлення.

Антична культура. Давня Греція. Давній Рим. Термін "античність" походить від латинського слова antiquus – "стародавній". Античною називають культуру Стародавньої Греції і Риму. Цю культуру називають крито-мікенською. Вона мала три основні центри: острів Кріт із легендарним "лабіринтом Мінотавра", місто Мікени, навколо якого були зведені могутні "циклопічні" стіни, місто Троя.

Головним принципом античного мистецтва було дотримання геометричних пропорцій і симетрії. Провідними архітектурними спорудами Стародавньої Греції були храми, театри, громадські будівлі. Вони відрізняються простотою форм, вишуканістю, відсутністю зайвих деталей. Найвідоміші зразки грецької архітектури, що збереглися до наших часів, – храм Парфенон і Ерехтейон. Грецький храм, що за III-IV сторіччя пройшов шлях від найдавнішого наосу до досконалої краси класичного типу храму – періптера ("окрилений"), дав світові славнозвісні класичні грецькі ордери, які й досі широко використовуються в архітектурі всіх країн світу. Архітектурний ордер –це композиція з колон і горизонтальних тримальних балок.

Римська культура ґрунтувалася на культурі етрусків і стародавніх греків, але була більш утилітарною, практичною, ніж піднесена грецька. Вона подарувала світові такі архітектурні елементи, як арка, купол, акведук, театр, бібліотека, базиліка. Базиліка – це довгаста будівля із трьох або п'яти поздовжніх частин – нефів. Нефи розділені колонами. Центральний неф – найвищий. Римська архітектура не мала по собі рівних за складністю інженерних рішень, розмаїттям типів споруд, масштабів будівництва.

Архітектура

Одним із найважливіших призначень мистецтва було прославлення влади. Тому мистецтво Риму притаманна монументальність, праведність, велич. Досягнення античної культури стали фундаментом подальшого розвитку людства.

Романський стиль. Цей художній стиль панував у західноєвропейському мистецтві X-XIII століть. Провідними видами мистецтва того часу були архітектура та скульптурний декор. Назва стилю походить від латинського слова romanus – "римський". Це пояснюється тим, що романські споруди багато в чому наслідували ознаки римської архітектури, відрізнялися монументальністю конструкцій, широким застосуванням напівкруглих арок і склепінь, які спираються на колони. Романський стиль характеризується масивними строгими формами. Товсті стіни, вузькі вікна, могутні вежі лицарських замків, монастирів, храмів повинні були захищати від ворога. Романський храм – хрестово-купольний храм. Архітектуру романського стилю називають "духовністю, втіленою в камінні".

Готичний стиль. Слово "готичний" походить від італійського ***qotiko*** - "незвичний", або "варварський". Готика – художній стиль, що став заключним етапом у розвитку середньовічного мистецтва країн Західної, Центральної й частково Східної Європи й існував між серединою XII-XV-XVI ст. Готичне мистецтво, що змінило романський стиль, залишалося переважно культовим за призначенням і релігійним у своїх основах. Воно, як і романське, зверталося до вищих божественних сил, вічності й християнського світогляду.

Готичний стиль відобразився переважно в архітектурі храмів, соборів, церков. Також у той час набуло популярності цивільне будівництво – міські ратуші, ринки, розкішні замки знаті. На відміну від романського стилю, для готики характерні арки із загостреним верхом, вузькі та високі башти й колони, багато оздоблені фасади з різними деталями та багатоколірні вітражні стрілчасті вікна.

Стиль епохи Відродження (Ренесанс). Назва епохи "Ренесанс" походить від французького слова ***Renaissance*** – "відродження". Вона прийшла на зміну культурі Середніх віків і панувала протягом XIV - XVI століть. Відродженням цю епоху називають тому, що митці почали звертатися до культурних надбань античної культури. Мистецтво цієї доби поступово відійшло від релігійності, стало більш світським.

Архітектура Ренесансу є своєрідним поверненням до принципів і форм античного, зокрема римського, мистецтва. Особливе значення в будівництві надавалося симетрії, пропорції, геометрії і порядку складових частин. Складна пропорція середньовічних будівель змінилася на впорядковане розташування колон і пілястрів. Стали популярними куполи та ніші. Найбільшого розквіту ренесансна архітектура набула в Італії, залишивши по собі два пам’ятники: Флоренцію та Венецію.

Стиль епохи бароко виник в Італії ще в XVI столітті. Пов’язаний з ім’ям великого архітектора та скульптора Лоренцо Берніні. Термін "бароко" означає

"незвичний", "чудернацький", "вигадливий". Для бароко характерні вигнуті форми, поривчатість, драматизм, напруженість, велика кількість різноманітного декору, що підкреслював велич і розкішність. Цей стиль став придворним, він уславлював міць влади і церкви.

Архітектура бароко відрізняється просторовим розмахом, плавністю й складним поєднанням криволінійних форм, злиття об'ємів у динамічну масу, багату на скульптурний декор. Часто зустрічаються розгорнуті колонади, пілястри. Куполи набувають складних форм, стають багатоярусними. Характерні деталі бароко – теламот (атлант), каріатида й маскарон.

Українське козацьке бароко – це архітектурний стиль, що з'явився в Україні у XVII столітті. Він відрізняється від західноєвропейського помірним орнаментом і спрощеними формами. Яскравим зразком українського бароко стали перебудовані й оновлені давньоруські храми: Софійський собор, Успенський собор Києво-Печерської лаври, собори Видубицького й Михайлівського Золотоверхого монастирів. Найпоширенішим архітектурним прийомом стали "заломи", тобто завершення храму у вигляді поставлених один на одного ярусів, кожен із яких немов прорізає склепіння попереднього. Це був самобутній, властивий лише Україні тип культових споруд. Провідна роль відводилась декору у вигляді дрібного рослинного орнаменту, що складається із стилізованих завитків.

Стиль епохи класицизму. Класицизм – друге в історії мистецтва після Відродження звернення до ідеалів античності. Назва цього художнього стилю походить від французького слова ***classicisme*** і перекладається як "зразковий". Епоха класицизму тривала до початку XIX століття. "Батьківщиною" цього стилю вважають Францію. Усе в класичному мистецтві упорядковано: у кожному виді мистецтва складається чітка ієрархія жанрів, що поділяються на "високі" та "низькі".

Головною рисою класичної архітектури було наслідування форм античного зодчества як еталону гармонії, простоти, вишуканості, логічної ясності й монументальності. В цілому будівлям класицизму властива регулярність планування й чіткість об'ємних форм. Основою архітектурної мови став ордер, подібний за пропорціями до античності. Також набули популярності симетрично-осьові композиції, рельєфи, колони, портики, статуї.

Модернізм. Наприкінці XIX століття у Європі склався стиль модерн (від фр. ***moderne*** – "новітній", "сучасний"), що виник із потреби звільнитися від змішання стилів еклектики, із необхідності створити новий стиль, що відповідав би сучасним потребам. Для модерну характерна зовнішня декоративність. Головна роль відводилась плавним текучим лініям.

В архітектурі модернізм характеризується відмовою від традиційних деталей у зовнішньому вигляді будівель, наданням великого значення новим формам, матеріалам і конструкціям. Саме в цей час виникло поняття "призма зі скла і бетону", адже архітектурне мистецтво активно застосовувало технічні досягнення початку XX століття. Головною відмінністю архітектури модернізму є акцент на зручність і практичність, а окрасою будівлі часто виступають сам матеріал та незвичайна конструкція.

Архітектура

Проте справжні шедеври модерністської архітектури не сприймаються однотипними – кожна будівля гарна й унікальна. Серед найвідоміших архітекторів модернізму можна назвати В.Орта, В.Городецького.

Основні з течій модернізму:

Фовізм (франц. – "хижак", "дикий") – головним засобом виразності обрано колір;

Експресіонізм ("виразність") – зображення, форма, колір – все підкорене прагненню до підвищеної виразності;

Кубізм – деформація світу геометричними формами;

Футуризм ("майбутнє") – спроба створити мистецтво майбутнього, відкинувши досягнення минулого;

Сюрреалізм ("надреальне") – реальні предмети та істоти з'являються у неймовірних сполученнях, що дає дивні або жахливі враження від картин;

Дадаїзм ("нісенітниця") – абсурд, безглузді колажі, своєрідний анархічний бунт, породження потрясінь років війни;

Абстракціонізм – найбільш складна течія. Це безпредметне мистецтво, відмова від зображення видимої реальності;

Оп-арт ("оптичне мистецтво") – передача оптичних ефектів, освітлення картин, конструкцій.

Твори для сприймання

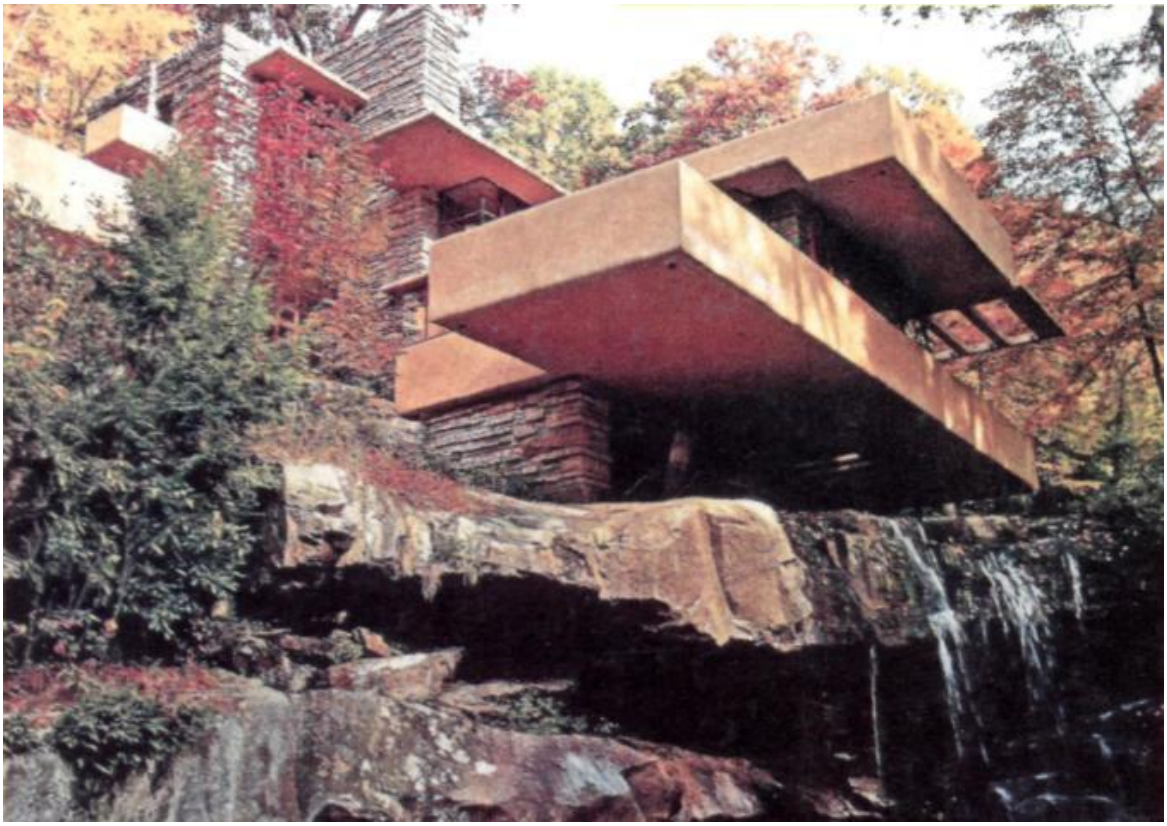

Кубізм.

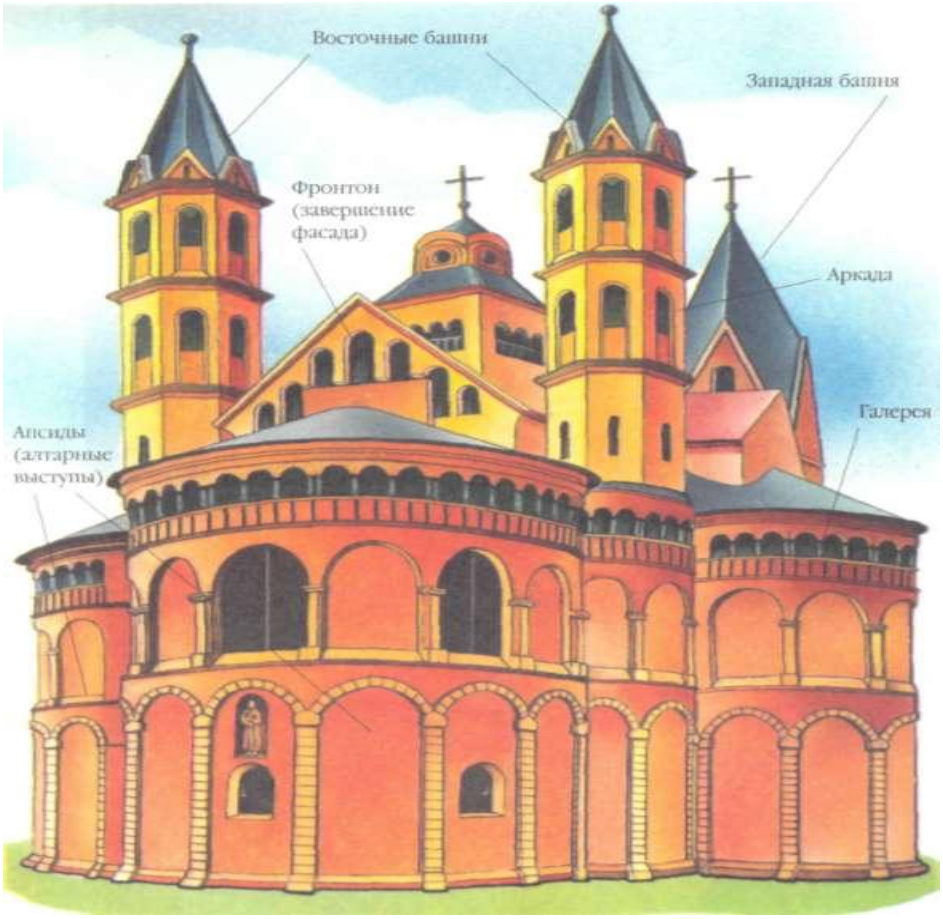

Романський стиль

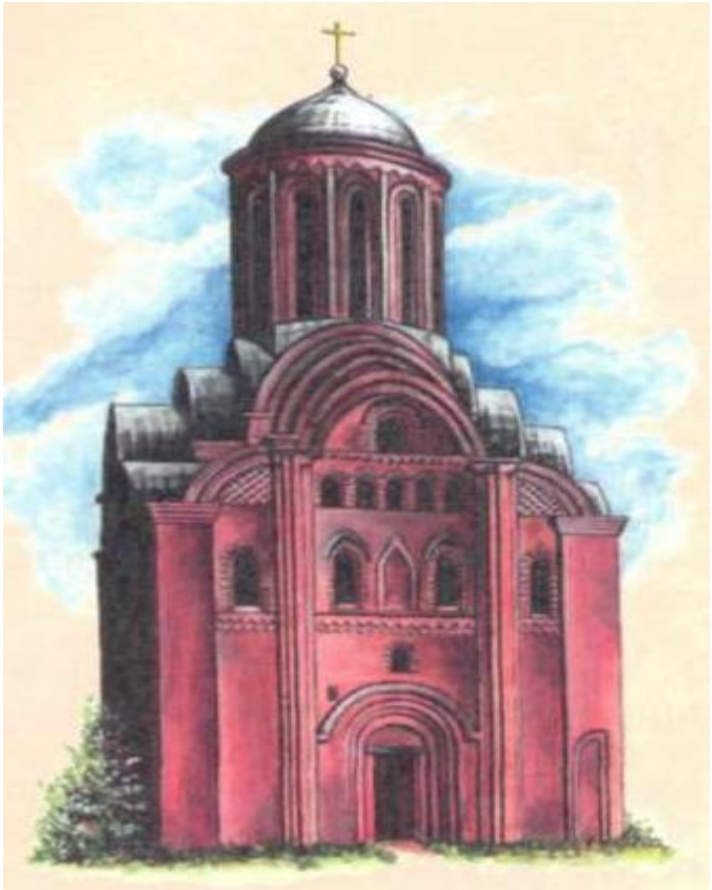

Церква Покрова на р. Нерлі. XII ст. в Боголюбово

Собор у Шартрі. XII-XIV ст. Франція

Карло Мадерна. Собор Святого Петра. 1607-1617 рр. Рим

Периптер. Антична культура

Ландшафтна архітектура. Пітергоф

Андріївська церква, Київ Українське бароко

Домініканський собор, Львів. Українське бароко

Вернісаж учнівських робіт

84

85

86

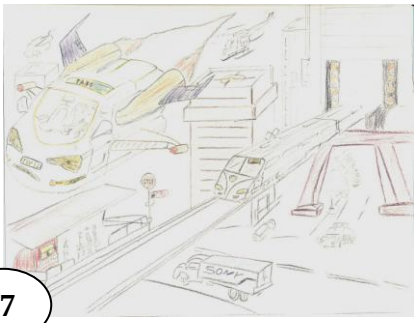

87

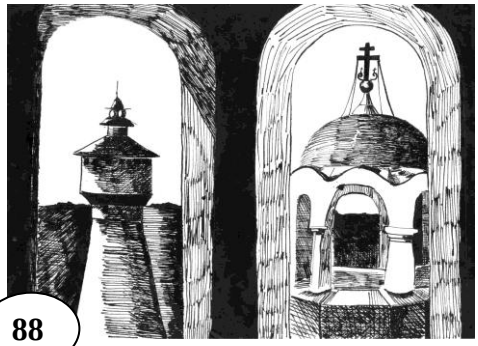

88

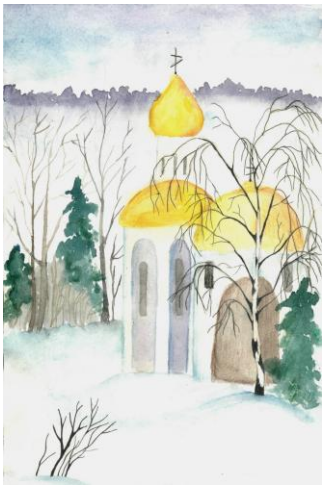

89

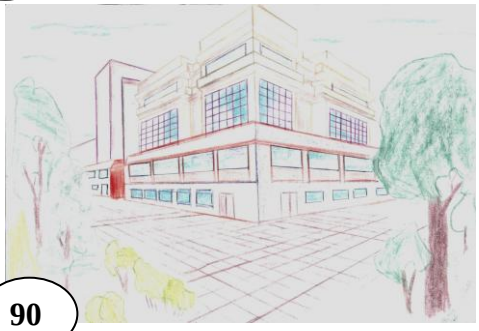

90

91

92

93

94

95

96

97

Скульптура

Орієнтовна тематика уроків:

- Народна іграшка
- Овочі, фрукти
- Кіт
- Каченятко
- Знаки Зодіаку
- Пес
- Лоша
- Коза
- Луска риб
- Пір’я птахів
- Людина майбутнього
- Лялька
- Маска
- Національні іграшки

Скульптура малих форм. Українка.

Скульптура

Скульптура – це трьохвимірний винахід, маючий форми розташування у реальному просторі: висота, ширина, глибина.

Скульптура **–** вид образотворчого мистецтва, твори якого мають об'ємну форму і виконані з твердих або пластичних матеріалів.

Скульптура буває монументальна і станкова, поділяється на жанри. Вплив скульптурної форми на архітектуру свідчить про зростання пластичності архітектурних об'ємів, площини, простору. Матеріал і техніки виконання різні, вони формують простір від замкненого до перетинаючого, безперервного до вільного розвитку просторової композиції у всіх 3-х вимірах, різноманітністю точок зору, ракурсів, рівнів.

Види: кругла і рельєфна (барельєф – низький, горельєф – високий, контррельєф – заглиблений у площину). Круглу можна розглядати з усіх боків, рельєф – споглядають з одного боку.

Скульптура за призначенням: станкова, монументальна, монументально-декоративна.

Скульптура малих форм (пам'ятні деталі, медальйони, статуетки, настільні портретні бюсти тощо).

Різновиди: портрет (статуя, погруддя, скульптурна група), історичний, побутовий, анімалістичний.

Види скульптури

Кругла

Монументальна | Станкова | Декоративна | Дрібна пластика

Рельєф

Горельєф | Барельєф | Контррельєф

Засоби виразності скульптури є: ***рельєфність форми, фактура, текстура, обробка матеріалу.***

Види рельєфу

барельєф **горельєф** **контррельєф**

Твори для сприймання

В. Одрехівський. Леся Українка

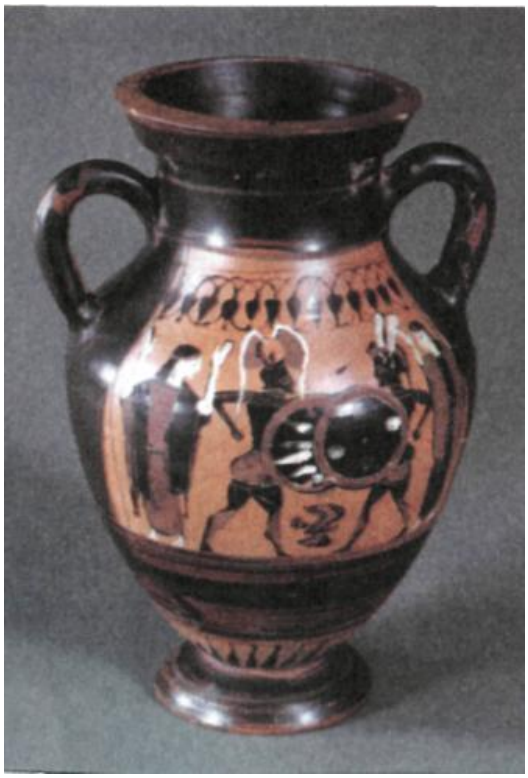

Чорнофігурна амфора

Портрет фельдмаршала П.Румянцева-Задунайського з надгробного пам'ятника

М. Микешин. Пам'ятник Б.Хмельницькому в Києві

Вернісаж учнівських робіт

98

99

100

101

102

103

104

105

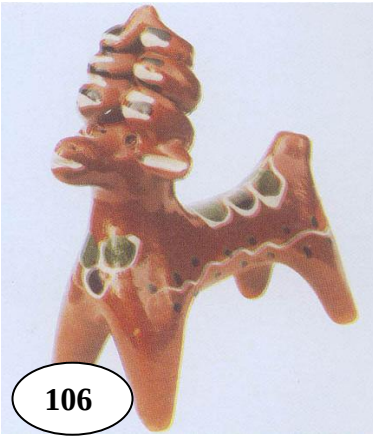

106

107

108

Під час роботи з пластичними матеріалами скульптор, щоб краще передати художній образ (пухнастість, гладкість, шорсткість) використовує різні прийоми обробки поверхні.

Фактура **–** характер поверхні мистецького твору, її обробки.

Декоративно-вжиткове мистецтво

Види декоративно-вжиткового мистецтва

Система видів декоративно-вжиткового мистецтва – складова частина морально-духовної культури українського народу: художнє ткацтво; вишивка; в'язання, мереживо; вибійка; декоративний розпис; одяг, прикраси; художня обробка шкіри; художня обробка дерева; витинанка; художнє плетіння з природного матеріалу; бісероплетіння; макраме; художня кераміка; художнє скло; художній матеріал; художня обробка кістки і рогу; писанкарство; фітодизайн; малюнок на склі; ентодизайн тощо.

Найдавніший вид художньої діяльності людини, до якого належить одяг, меблі, хатнє начиння, тобто світ речей, котрим користується людина у своєму побуті. Цей вид мистецтва розвивався за канонами і законами, обов'язковими для певної історичної епохи.

Декоративно-вжиткове мистецтво за своїм походженням – мистецтво народне: народ створює речі, надає їм потрібну форму, зберігає знайдену в них красу і все це передає своїм нащадкам у спадок. У творах декоративно-прикладного мистецтва ми бачимо мудрість народу, його характер, уклад життя, його уявлення про краще життя. Ці речі мають виховне значення. За словами В.А.Фаворського, сприйняття світу пізнання законів естетики й виховання смаку начинається у людини "зі скляного намиста на грудях матері. З глечика для води. З посуду на обідньому столі".

Вивчення творів декоративно-прикладного мистецтва виховує дбайливе ставлення до речей, повагу до національного мистецтва та культури, до творчої праці людей підвищує загальний культурний рівень особистості.

Форма, конструкція, пропорції, матеріал, фактура й інші якості речей виконують певні утилітарні функції.

Сукупність таких характеристик як доцільність, утилітарність, краса становить художню цінність предмета. Художня робота вилучає форму, силует, крій, декор і та ін. За домінуючими виразними ознаками ДПМ поділяється на певні групи: *поліхромна* (ткацтво, килимарство, вишивка, батик, бісер, писанкарство), *монохромна* (інкрустація, випалювання), *пластична* (різьблення, тиснення (витинання), оригамі, паперопластика, пластика малих форм), ажурно-силуетне (кування, мереживо, витинанки, карбування).

Народні обереги. Символи. Знаки, Витоки оберегової символіки. Осередки народного мистецтва нині.

Декоративно-прикладне (є калькою з російської мови) мистецтво походить від двох слів – "декор" (французьке) – прикрашати, "прикладне" – прикладати до предметів, виробів.

Декоративно-вжиткове (прикладне) мистецтво – широка галузь мистецтва, яка художньо-естетично формує матеріальне середовище, створене людиною. До нього належать такі види: художня обробка дерева, каменя, кістки й рогу, шкіри; художня кераміка; художнє скло, метал, плетіння, в'язання, ткацтво, килимарство, вишивка, розпис, різьблення, витинанки, мереживо, бісер, емаль;

виготовлення посуду, хатніх прикрас, іграшок, одягу, ювелірних виробів тощо. Формотворення кожної речі визначається її прикладним значенням, тобто її чисто практичним призначенням. Ця відповідність предмета його призначенню, співставлення частин, тобто доцільність, викликають у людини позитивні емоції. Творець потрібної речі прагне надати їй естетичних якостей. Таке естетичне перетворення прикладних речей здійснюється декором, прикрашенням форми та її поверхні за допомогою спеціальної художньої обробки.

До специфічних образотворчих видів декору відносяться сюжетне зображення, символічне зображення та орнамент. Сюжетне зображення – умовний образ, який означає будь-яке поняття, ідею, явище. Вузько, символ – умовний знак. До символічних зображень належать емблеми, герби, знаки.

Емблема – узагальнене зображення предметів, яке виражає конкретні поняття. Вона може стати знаком держави, міста, роду – гербом.

Алегорія, на відміну від емблеми, через конкретний образ виражає абстрактні поняття, такі, як "свобода", "слава", "перемога" тощо.

Орнамент – узор, візерунок, основою якого є повторення й чергування елементів. Орнамент зображує конкретні форми – листя, квіти, комах – з наближенням до натури. Основним джерелом створення орнаментів завжди була природа. На шкірі змій, гусені, звірів, крилах птахів, комах, на рослинах, квітах природа "намалювала" чарівні візерунки, відкривши людині багатство їх поєднань. Орнамент може складатися з одного чи декількох декоративних елементів, фігур. Цілісну групу декоративних елементів називають декоративним ланцюжком. Асиметричні декоративні елементи надають орнаменту динамічність.

Орнамент – візерунок, що складається з регулярно повторюваних елементів. За змістом орнаменти поділяються на геометричні, рослинні, зооморфні, символічні, антропоморфні та комбіновані, кожен з яких використовується згідно з призначенням речі.

За формою орнаменти класифікують за трьома видами: замкнений, стрічковий та сітчастий. Можливі п’ять основних видів побудови замкнених орнаментів (рис. 1): а) за допомогою одної площини симетрії; б) за допомогою одної вісі симетрії; в) за допомогою одної вісі й декількох площин симетрії; г) за допомогою декількох осей і площин симетрії; д) за принципом вільного ритму.

а)

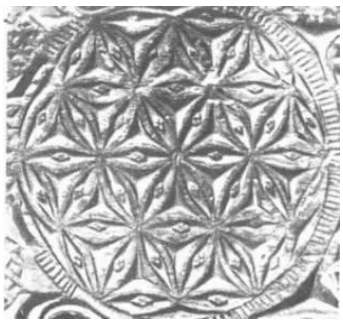

б)

в) *г)* *д)*

Рис. 1. **Види замкненого орнаменту**

Стрічковий орнамент – візерунок, декоративні елементи якого складають ритмічний ряд з відкритим двостороннім рухом, що вписується в стрічку. Існує сім видів стрічкового орнаменту.

Найбільш розповсюджені, де елементи рухаються вздовж осі перетину (рис. 2): а) в одному напрямку; б) в двох напрямках; в) в одному напрямку за допомогою площини симетрії вздовж; г) в двох напрямках за допомогою площин симетрії вздовж і впоперек.

Асиметричний стрічковий орнамент будується шляхом вільного ритмічного повторення.

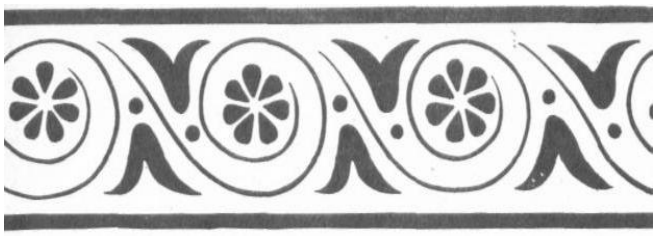

а)

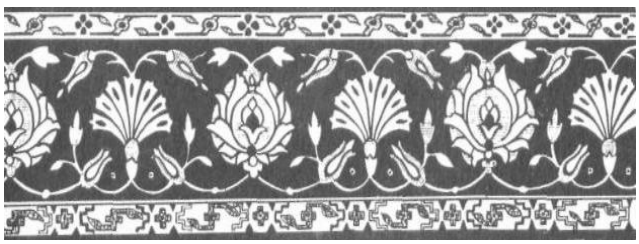

б)

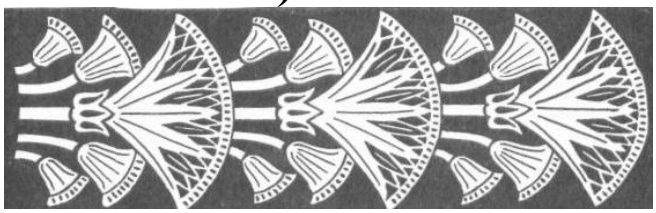

в)

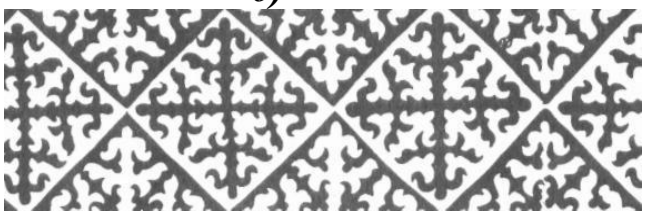

г)

д)

Рис. 2. **Види стрічкового орнаменту**

Сітчастий орнамент – візерунок, елементи якого, розташовуючись вздовж багатьох осей перетину, створюють рух в усіх напрямках.

Основу сітчастого орнаменту складає система візерунків, яка визначає розташування декоративних елементів.

Нараховують п’ять таких систем: квадратну, прямокутну, косу паралелограмічну, ромбову й трикутну. Поєднуючи дві будь-які точки тієї чи іншої системи можна знайти вісі переносу, які уможливлюють побудову сітчастого орнаменту (рис. 3).

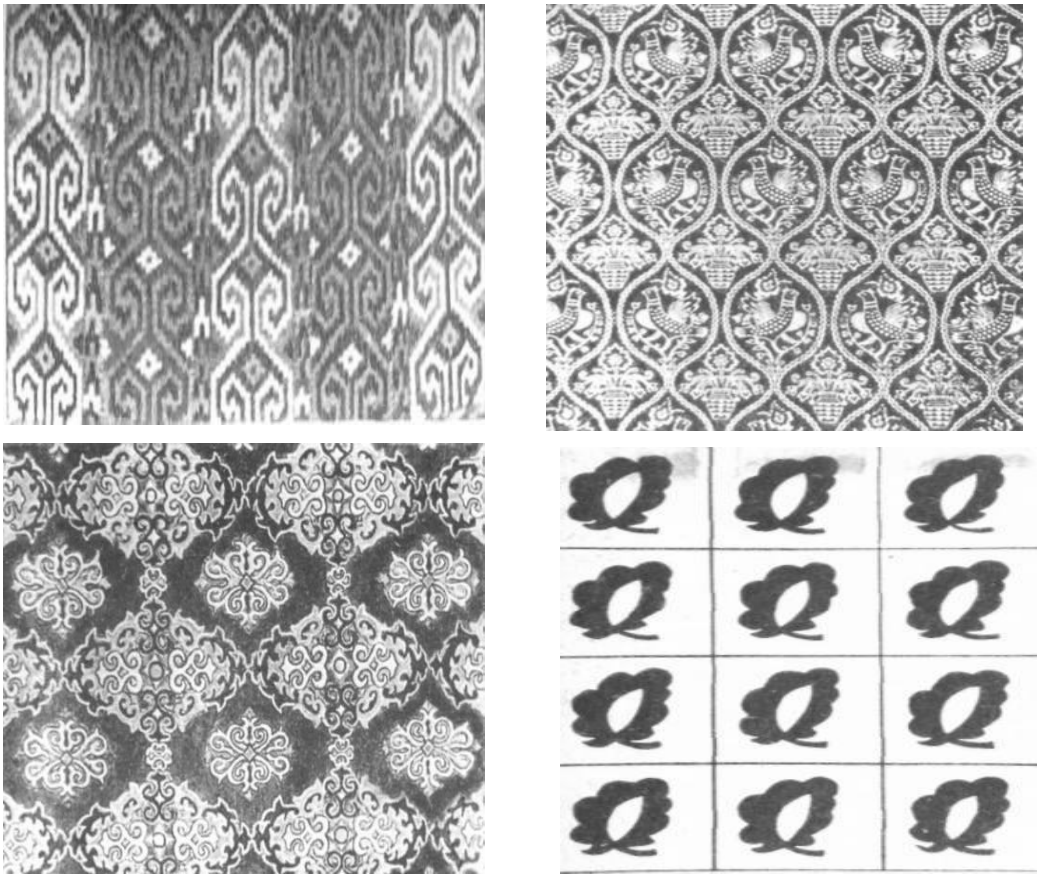

Рис. 3. **Види сітчастого орнаменту**

Візерунки та орнаменти складають самостійний блок декоративного мистецтва. Візерунок передбачає вільну композицію всіх елементів, орнамент – дотримання ритмічного чергування.

Для кролевецького рушника характерне поєднання білого і червоного кольорів. На білому тлі між густо-червоними паралельними смугами ткався

багатий орнамент ромбів, чотирикутників, хвилястих ліній. Деякі рушники були щільно заткані візерунками, на інших вони густішали по краях і рідшали до середини. Відомі й старовинні кролевецькі рушники, залишені не затканими білі багатокутники, розташовані то ланцюжком, то врозсип, то зірчасто.

В орнаменті витримували геометричні форми, у геометризованому стилі зображувалися на рушниках квіти, листя, колоски, зірки, птахи, фігури людей, архітектурні споруди.

Елементи орнаментів відзначаються своєю символікою:

- квітучі кущі, дерева – це животворна сила, основа рушника;
- пряма лінія – земля;
- хвиляста горизонтальна лінія – символ води;
- розетка, коло – символ сонця;
- хрест – це найстаріший аграрний символ;
- хрест із гачками (свастика) – символ вогню;
- літаючий птах, півень – давні тотемні тварини, провісники сонця;
- хвиляста вертикальна лінія – символ дощу;
- червоний колір – колір усього живого, вогню, сили божества, крові, життя.

Будь який орнамент і візерунок мають основний мотив – плями, геометричні форми, предмети оточуючого світу тощо. Іноді гарно поєднуються декілька мотивів. У зображеннях, з яких складаються візерунки або орнаменти, не завжди можна пізнати предметні прототипи. Їх форма, як правило, спрощена, колір змінений.

Малюючи предмети з натури, ми намагаємося якомога точніше передати їх колір, форму, пропорції тощо. Але, якщо цей малюнок перенести у декоративно-прикладне мистецтво, зображення буде строкатим, стомлюватиме око, деякі деталі стануть непомітними, та й не завжди можна перенести малюнок на тканину, дерево та ін.

Матеріал завжди диктує умови, що визначають зображення. Щоб зображення стало мотивом для візерунку чи орнаменту, потрібно творчо переробити його або стилізувати.

Декоративна обробка елемента візерунку обумовлюється рядом вимог. Спочатку потрібно враховувати призначення предмету. Мотиви для тканини й посуду вимагають різного рішення. Потрібно враховувати розміри речей, величину візерунка, повторення елементів візерунків, умови його розглядання (зблизька, велика відстань, миттєвий погляд чи довготривалий розгляд). Враховувати потрібно і матеріал.

Декоративна переробка елементів візерунка полягає у творчому узагальненні його форми, об’єкта, кольору й здійснюється за визначеними, розробленими в декоративно-прикладному мистецтві закономірностями.

Твори для сприймання

Килим з Косова (Гуцульщина)

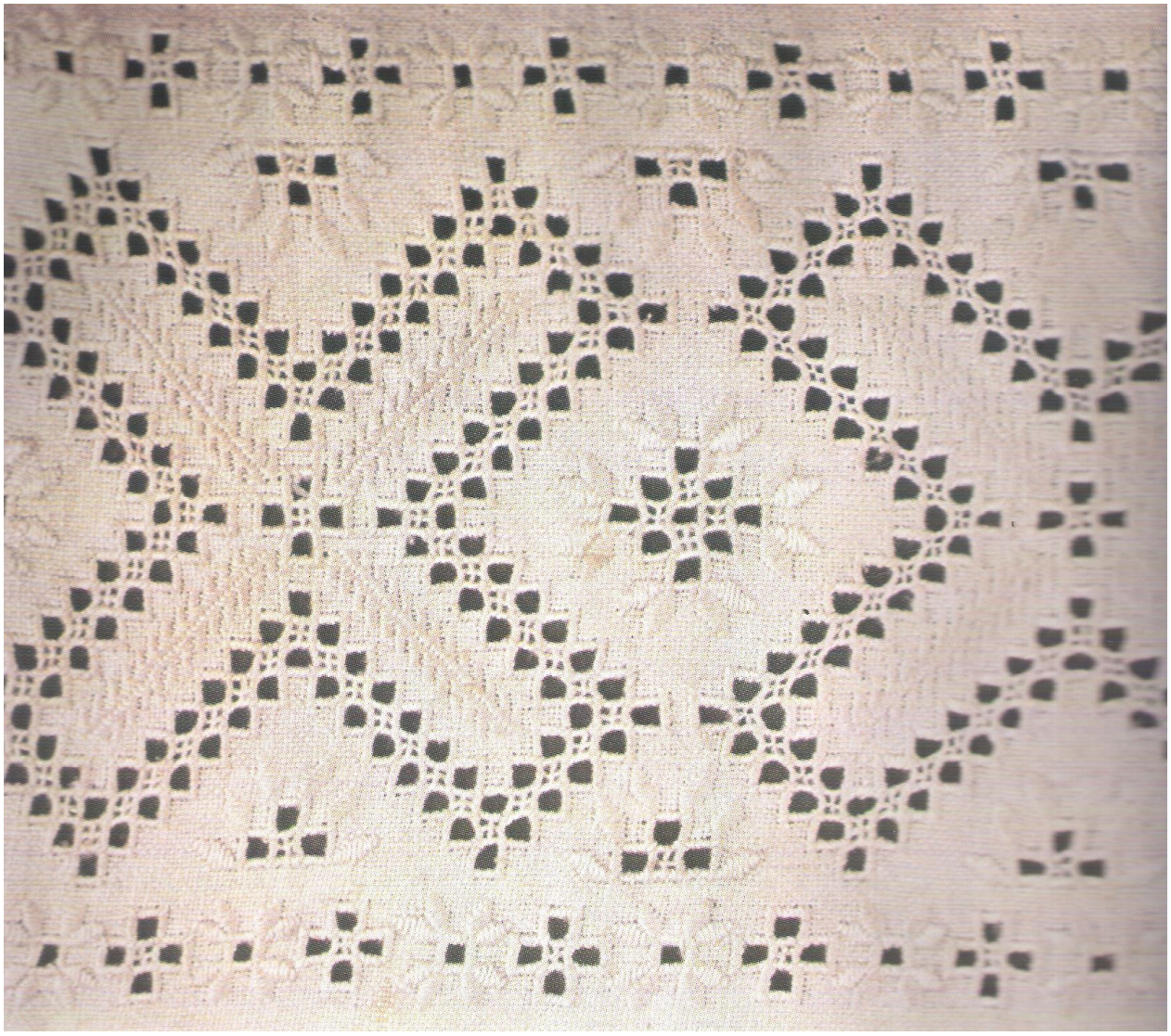

Вишивка Полтавщина

Петриківський розпис скрині

Кераміка

Різьблення

Витинання

Писанка

Писанка – розписане мініатюрним орнаментом куряче яйце – з’явилася у час язичництва як атрибут весняних культових народних обрядів, пов'язаних з пробудженням землі весною, початком сільськогосподарських робіт, появою перших дарів природи, готуванням до збирання врожаю. Саме з цих весняних культових народних обрядів християни й запозичили роль яйця як життєдайної сили.

Ранні християнські общини, перейнявши з іудаїзму звичай святкування Пасхи, пов’зали його з легендою про страждання, мученицьку смерть і воскресіння Христа, оскільки за Євангелієм ці події сталися у період Пасхи, як правило наприкінці квітня. Про те, що наші пращури, як язичники, так і християни, надавали яйцю животворного значення, свідчить, зокрема, поширений у декоративному оздобленні писанки орнаментальний мотив сонця – джерела усього сущого на землі.

Та й саме святкування – і за язичництва, і за християнства – мало піднесений, урочистий і радісний характер. Це було справжнє свято і для малих, і для старих.

Отож, звичай розмальовувати курячі яйця з нагоди Великодня, зазнавши протягом тисячоліть складних трансформацій і збагатившись безліччю орнаментальних мотивів, кожен з-поміж яких мав глибокий зміст, перетворився у достоту прекрасне народне мистецтво.

Спочатку серед українців побутували "крашанки", тобто яйця фарбували в один колір рослинним барвником, скажімо відваром з лушпиння цибулі. Саме так здебільшого робили люди у наш час перед Великоднем, оскільки мистецтво розписування яєць занепало у зв’язку з утисками релігії та масовим атеїзмом. Пізніше з’явилися "крапанки". Робили їх так. Спершу яйце опускали в одну якусь фарбу, затим, коли воно висихало, на нього наносили крапки гарячого воску. Як віск охолоне, клали яйце у фарбу іншого кольору. Після висихання фарби яйце опускали у гарячу воду. Віск зникав і виходила напрочуд мальовнича композиція з різнобарвних цяточок.

Воскова техніка і колись, і в наш час застосовувалася при створенні власне писанок. Віск накладається на поверхню яйця тоненькою металевою трубочкою – "писачком" (звідси й назва – "писанка"). "Писачок" вмочують у розплавлений віск і наносять ним контур перших ліній орнаменту, що мають бути білими. Затим яйце опускають у барвник якогось певного кольору, скажімо синього. Відтак по синьому полю знову наводять «писачком» воскові орнаментальні елементи і опускають у барвник іншого кольору, припустимо червоного. Поступове накладання воском що далі, то нових елементів орнаменту і опускання яйця в фарбу все нових і нових кольорів утворює дуже вишукані й складні композиції. Після того, як фарби висохнуть, писанки ставлять у гарячу піч, де з них стікає віск.

Барвники для розписування яєць на Україні здавна виготовляли з усіляких рослин, приміром, з кори дуба, з різноманітного коріння, лушпиння цибулі тощо. З часом почали застосовувати анілінові фарби різних кольорів.

Серед українців поширилися також «мальованки», цебто яйця, розмальовані пензликом. Були колись і так звані "дряпанки". Це "крашанки", по яких голкою або іншим гострим металевим предметом видряпувався орнамент.

Подекуди на Україні поєднували техніки виконання крапанок і писанок. Робили це так. Яйце забарвлювали у якусь темну фарбу. Затим темне тло розцятковували різнобарвними крапочками і поверх усього способом протравлювання наносили геометричний орнамент.

Візерунок на писанках буває здебільшого геометричний та рослинний. Але трапляється й зображення людини (нерідко Богині-Берегині з піднесеними руками), оленя, коня, півня або ще якоїсь птахи. Окрему групу становлять писанки із зображенням солярних знаків – Сонця та зірок.

У кожному регіоні України певний вид орнаментики. Це ж стосується й колірної гами. Приміром, для Прикарпаття характерні жовта, червона і чорна барви. На Чернігівщині побутують червоні, чорні та білі кольори. На Полтавщині – жовті, світло-зелені, білі; на тлі цих барв наносять розпис яскравими фарбами.

Нині писанкарство поволі набуває колишнього розвою. Відроджуються забуті техніки, з’являються нові майстри. Виник навіть музей писанки у місті Коломиї Івано-Франківської області. Українці, відчувши животворний подих відродження національних традицій, почали вкладати у ці маленькі високомистецькі витвори свої уявлення про весняне пробудження цілого народу, про невмирущість вічно живого духу Матері України.

"АВ ОУО" ("все починається з яйця") – глибокодумно говорили стародавні римляни. "Христос воскрес! " – казали колись наші предки. "Христос воскрес – воскресне Україна! " – з надією промовляють тепер наші сучасники.

ПРЯШІВШИНА

ПРЯШІВШИНА

ПРЯШІВШИНА

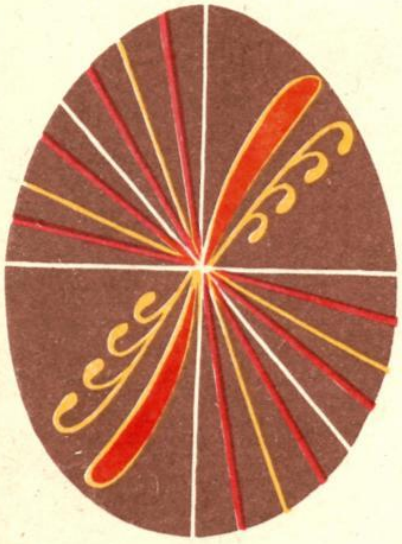

ПРЯШІВШИНА

ПРЯШІВШИНА

ПЕРЕМИШЛЯНЩИНА

ПІДЛЯШШЯ

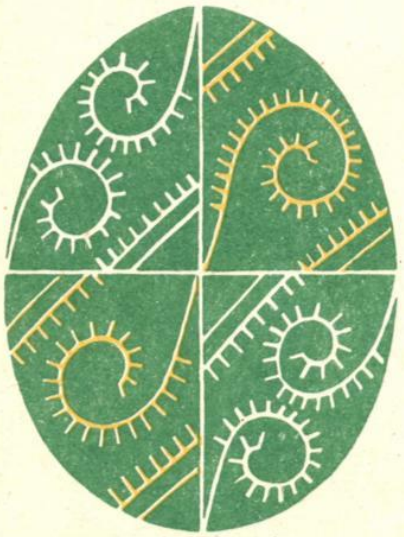

ПІДЛЯШШЯ

ПЕРЕМИШЛЯНЩИНА

ПОЛТАВЩИНА

ПОЛТАВЩИНА

ПОЛТАВЩИНА

ПОЛТАВЩИНА

ПОЛТАВЩИНА

ПОЛТАВЩИНА

ЧЕРНІГІВЩИНА

ЧЕРНІГІВЩИНА

ЧЕРНІГІВЩИНА

ВОЛИНЬ

ВОЛИНЬ

ВОЛИНЬ

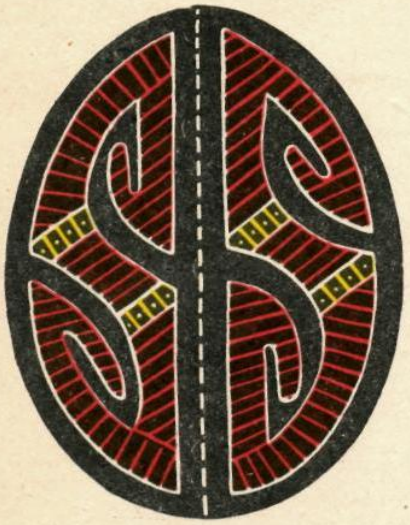

СХІДНЕ ПОДІЛЛЯ

СХІДНЕ ПОДІЛЛЯ

СХІДНЕ ПОДІЛЛЯ

СХІДНЕ ПОДІЛЛЯ

СХІДНЕ ПОДІЛЛЯ

СХІДНЕ ПОДІЛЛЯ

СХІДНЕ ПОЛІССЯ

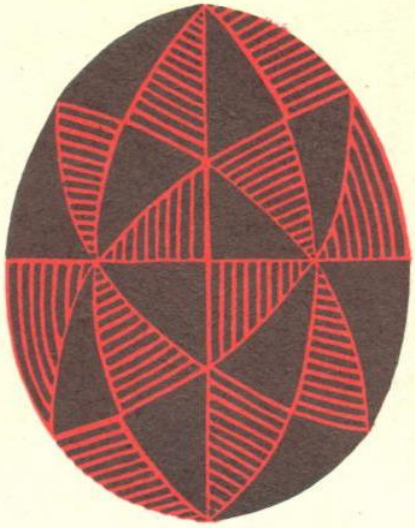

СХІДНЕ ПОЛІССЯ

СХІДНЕ ПОЛІССЯ

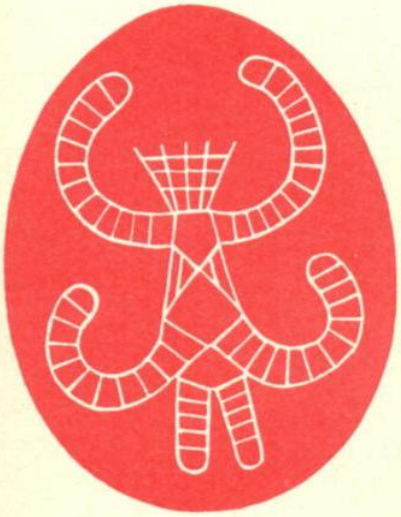

СХІДНЕ ПОЛІССЯ

СХІДНЕ ПОЛІССЯ

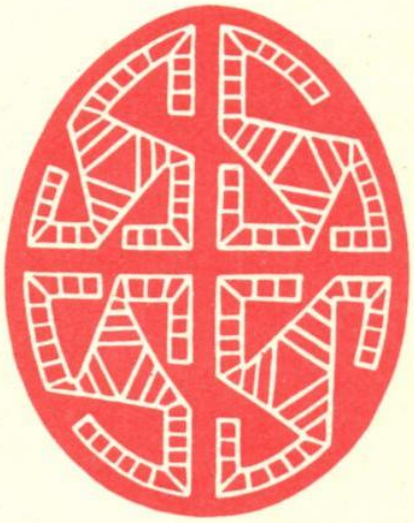

СХІДНЕ ПОЛІССЯ

ВОЛИНЬ

ВОЛИНЬ

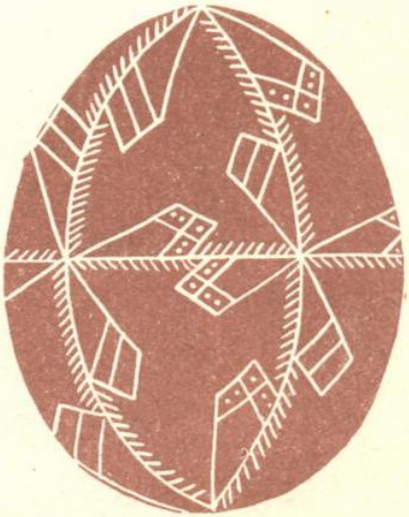

ВОЛИНЬ

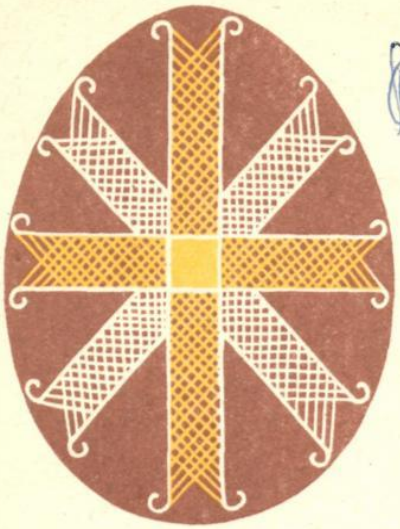

ПОКУТТЯ

ПОКУТТЯ

ПОКУТТЯ

ПОКУТТЯ

ПОКУТТЯ

ПОКУТТЯ

ПОКУТТЯ

ХОЛМЩИНА

ХОЛМЩИНА

Вернісаж учнівських робіт

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

Дизайн

Дизайн – це новий тип діяльності, що інтегрує технічну та гуманітарну культуру на проектній основі і спрямований на організацію гармонійного середовища. Він сьогодні став неодмінним компонентом масової та елітарної культури, його вважають творчістю майбутнього. Саме дизайн, вводячи в художню творчість новий досвід, розкриває складову взаємодію мистецтва і техніки, формує естетичне ставлення до дійсності; поєднує різні види художньої діяльності: зображальну, декоративну, конструктивну. З дизайном пов’язані ергономіка, медіа-культура, а також синтез архітектурних форм:

- Графічний.
- Інженерний.
- Транспортний.
- Текстильний.
- Архітектурний.
- Арт дизайн.

Інженери-конструктори як і художники користуються при зображені моделі реалістичним рисунком (перспективним), модельєри одягу використовують умовний рисунок, художники користуються своїми навичками, дизайнери передають форму моделі шрафіровкою, відмивкою чи за допомогою аерографу.

Яскравим явищем художньої культури сучасного світу є дизайн. Стрімко увірвавшись у наше життя на початку IX-XX століття на хвилі промислової, а потім науково-технічної революції, нині він перетворився на один із найпоширеніших і найвпливовіших видів проектно-художньої діяльності. Дизайн зорієнтований на вирішення проблем проектування від найменших деталей конструкції до глобальних великих і навіть утопічних ідей. Він спрямований на створення окремих об'єктів і середовища загалом для задоволення утилітарних, і естетичних потреб людини.

З часів зародження дизайн вирішував проблему: як виконати привабливий, добротний, зручний у користуванні, довговічний продукт, яким захочуть користуватися споживачі. Тому популярними є визначення дизайну як поєднання користі і краси, синтезу мистецтва і техніки.

Дизайн (англ. – design) – означає задум, план, ціль, намір, проект, конструкцію, ескіз, малюнок. Терміном "дизайн" можуть позначатися різні види художньо-конструкторської діяльності, сам проект, процес проектування і його результат – реалізований проект. У більш вузькому, професійному розумінні дизайн означає творчу проектно-художню діяльність щодо розробки промислових виробів та організації комфортного для людини предметного середовища (житлового, виробничого, соціально-культурного). Сучасний дизайн інтегрує природні, технічні, гуманітарні знання, інженерне і художнє мислення для формування на промисловій основі предметного світу в усіх сферах життєдіяльності людини. Дизайн охоплює найширший спектр об’єктів проектування: одяг і взуття, посуд і меблі, побутова апаратура і техніка, візуальна

інформація, виробниче устаткування і транспорт, військова техніка і Космос, інтер'єри.

З історії дизайну

XX століття по праву можна вважати століттям дизайну. І хоча 100 з лишком років для історії – це мізерно малий термін, дослідники вважають, що шлях, який пройшла наша цивілізація за останні 100 років, у своїх відкриттях і науково-технічних досягненнях порівнянний з усією попередньою історією людства. Отже, і літопис дизайну, що відображає весь хід науково-технічного прогресу, незважаючи на свої скромні тимчасові рамки, можна порівнювати з традиційною історією архітектури і містобудування, живопису і декоративно-вжиткового мистецтва.

Піонерами дизайну були архітектори і художники, які усвідомили нові можливості, що відкриваються перед ними з розвитком масового машинного виробництва, їх захоплювала широта масштабів і складність завдань, не співставних з тими, котрі стояли перед художником раніше – головним чином прикрашати побут верхівки суспільства. Дизайн безпосередньо пов'язаний із такими поняттями, як "зручність" і "комфорт". З'явившись в умовах індустріального виробництва серійних недорогих виробів, дизайн був орієнтований головним чином на задоволення запитів масового покупця.

Функціональність і раціональність, досягнення максимального ефекту при мінімальних витратах – основні позиції філософії дизайну.

На розвиток дизайну вплинули художні стилі.

Види дизайну

Ландшафтний дизайн

Мистецтво гармонійного поєднання рукотворних куточків природи і краєвидів з формами архітектурних споруд

Дизайн середовища

Проектування зовнішньої будівлі (екстер'єру) та внутрішнє приміщення (інтер'єр)

Графічний дизайн

Призначене для оздоблення і прикрашення книг етикеток, обгорток, плакатів.

Промисловий дизайн

Художнє проектування промислових виробів – це створення ескізів і макетів нових конструкцій, техніки. Нові моделі мають бути привабливими на вигляд і зручними у користуванні.

Дизайн костюма

Гармонійне поєднання одягу, взуття, ювелірних прикрас, зачіски – це дизайн костюма. Дизайн костюма буває етнічний і сучасний.

Гармонійна форма і поняття композиції у дизайні

Знайдена художником гармонійна форма предмета має низку необхідних якостей. Вона органічна і цілісна, її частини пропорційні і ритмічні, уся вона спів розмірна людині і предметному оточенню, пластична, колір її радує око.

Дизайн

Гармонійна форма створюється за законами краси. Процес створення гармонійного твору має назву "композиція". Головні критерії композиції: органічність і цілісність форм, пропорційність і ритм, пластичність, колір і поєднання кольорів.

Органічність і цілісність розуміється як створення композиції в якій складові природно входять у ціле. Коли частини предмета подібні, подібність їх об'єднує, коли ж вони контрастні, то об'єднуючим началом є контраст. Щоб зберегти композиційну цілісність, іноді елементи групують, аналізують, синтезують. Це відбувається миттєво і , як правило, не усвідомлюється людиною. (Людина здатна сприймати водночас не більше 6-7 предметів, а коли їх більше то в свідомості вони об'єднуються в групи.

Пропорція – одна із складових виразності об'єкта, позначає його характер і зводить усі частини цілого у певний лад та є засобом гармонізації.

Ритм – це закономірність чергування певної кількості елементів. Ритм стосується співвідношення величин, колірних плям, напрямів.

Пластичність, або скульптурність – властивість будь-якої форми. І те як "виліплена" форма може мати вирішальний вплив на вигляд предмета.

Телефонний апарат може бути різних форм – і це при цілковитій його внутрішній будові.

Іноді ми сприймаємо предмет як колірну пляму, а вже потім як об'єм. Колір і колірні поєднання можуть бути активними, нейтральними або насторожувати. Колір впливає на сприйняття реального: теплі – наближають, темні кольори роблять предмети для зору вагомішими.

Орієнтовна тематика уроків:

- Зимова казка
- Ірис
- Новорічне свято
- Гриби з лісової галявини
- Дизайн-проекти інтер'єрів
- Новорічне і Різдвяне свято
- Карнавальні маски
- Людина майбутнього
- Мелодія
- Добро-зло
- Крига полум'я
- Східний орнамент
- Ескіз художнього оформлення сцени до спектаклю
- Рух-спокій
- Композиція "Куточок саду"
- Сучасний дитячий майданчик
- Місто майбутнього
- Макет ширми
- Фірмовий знак
- Лялька
- Маска
- Живий куточок
- Логотип
- Вертеп
- Імітація вітражу
- Воїн світла

Твори для сприймання

Садово-парковий дизайн

Дизайн автомобіля

Дизайн предметів побуту

Дизайн костюма

Паперова пластика

Паперова пластика

Людям властива потреба моделювати оточуючий світ, створити щось нове, наслідувати те, що вразило людину, особливо змалечку. Паперова пластика не лише прикрашення, а найбільш доступний і виразний спосіб моделювання. Так, для паперової пластики є деякі обмеження у виразних засобах. Та добре зуміти із плаского аркуша паперу створити об’ємне тіло складної форми.

Макет із білого паперу при гарному освітленні передає особливості об’єму не гірше, ніж гіпсова модель, при цьому він легкий і не вимагає значних витрат матеріалу й складних технологій. "Паперова пластика" розвиває просторову уяву, необхідну всім інженерно-технічним працівникам, а також фантазію, необхідну будь-якій творчій людині, виховує те, що в дизайнерів, скульпторів і людей споріднених професій називають "логікою форми".

Паперова пластика відрізняється від інших видів творчості з паперу – аплікації, орігамі, пап’є-маше – чіткістю первісного задуму. Помилка веде, як правило, до необхідності переробити всю роботу. Перш ніж братися за ніж, ножиці, треба зробити ескіз і креслення-розгортку.

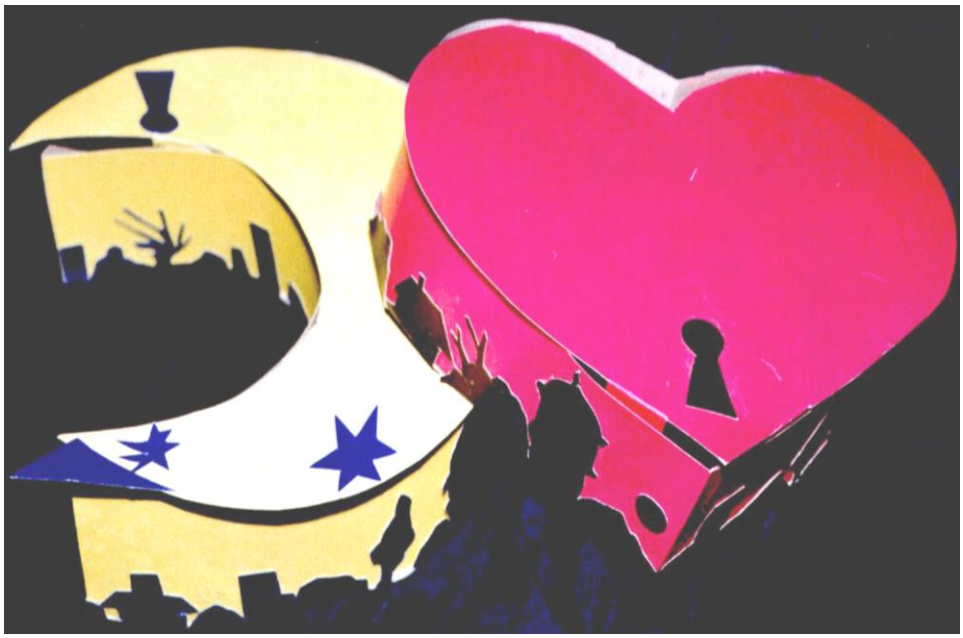

Макети декоративних скриньок

Твори для сприймання

Твори для сприймання

Осіннє рандеву. Ушкаленко А.

Паперова ворона

Дизайн завіси

Твори для сприймання

Дизайн інтер’єру
Вітраж в інтер’єрі

Вернісаж учнівських робіт

125

126

127

128

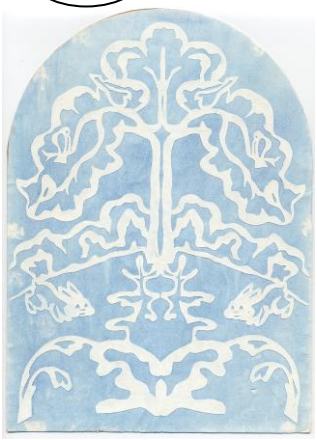

133

134

135

129

130

131

132

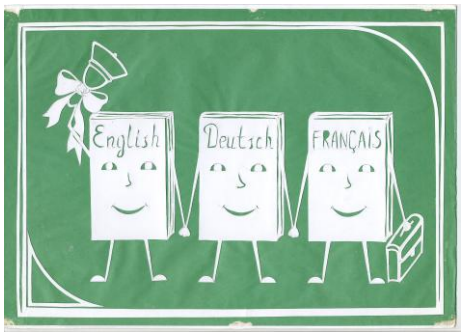

136

137

138

139

140

141

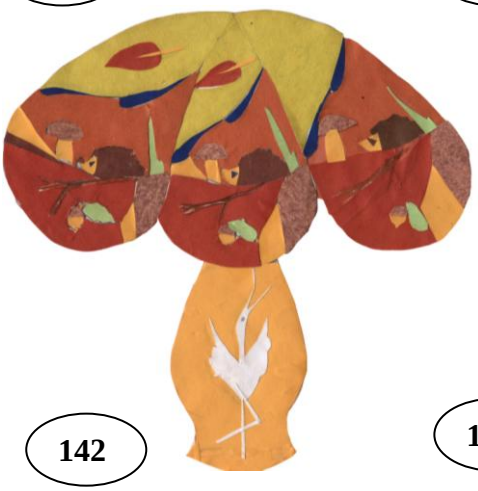

142

143

144

145

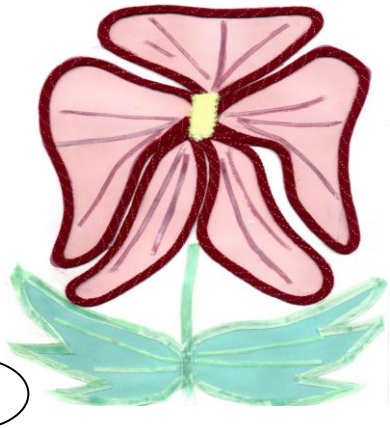

146

147

148

149

150

Вернісаж учнівських робіт з ДПМ

151

152

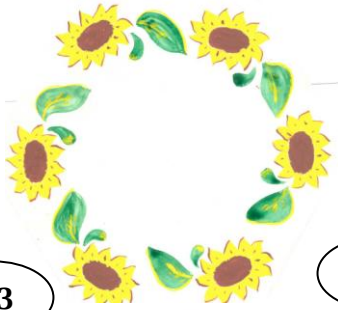

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

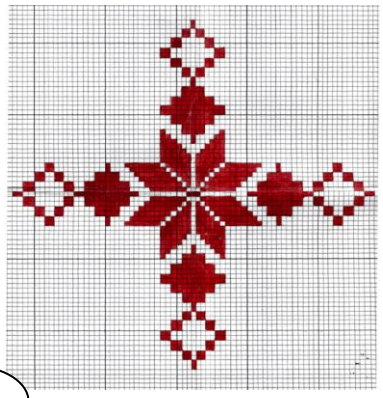

172

173

174

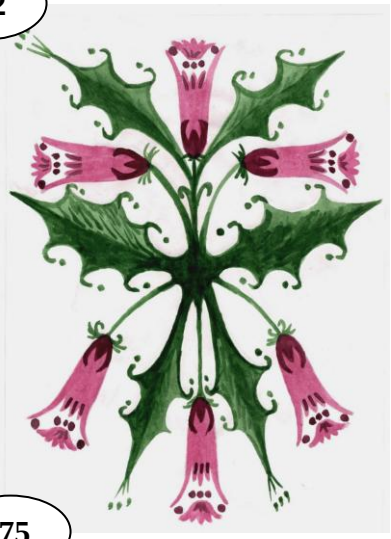

175

176

177

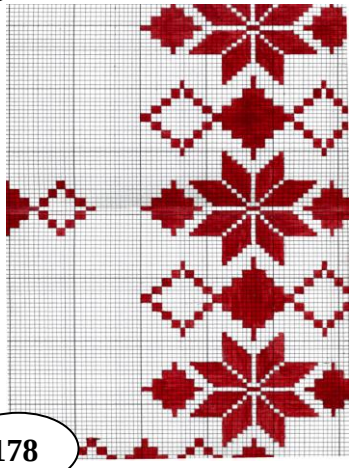

178

179

180

181

Післямова

Шановні колеги!

Над посібником працював потужний колектив однодумців, фахівців своєї справи. До роботи були залучені члени обласної творчої групи вчителів образотворчого мистецтва:

Артюшенко Тетяна Макарівна, вчитель образотворчого мистецтва Великописарівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів, вчитель вищої категорії, неодноразовий лауреат Всеукраїнського конкурсу "Вчитель-року";

Богдан Алла Миколаївна, вчитель образотворчого мистецтва Конотопської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 2, старший учитель, учитель вищої категорії, неодноразовий лауреат та член журі ІІІ етапу Всеукраїнського конкурсу "Вчитель-року";

Гурська Оксана Миколаївна, вчитель образотворчого мистецтва Лебединської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 6, учитель вищої категорії, неодноразовий лауреат Всеукраїнського конкурсу "Вчитель-року";

Дейнека Ірина Миколаївна, вчитель образотворчого мистецтва Сумської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 23, учитель вищої категорії, учасник Всеукраїнського конкурсу "Вчитель-року";

Карпенко Валентина Володимирівна, вчитель образотворчого мистецтва Токарівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів з поглибленим вивченням образотворчого мистецтва Сумської райдержадміністрації, старший учитель, учитель вищої категорії, вчитель-методист, неодноразовий лауреат та член журі Всеукраїнського конкурсу "Вчитель-року";

Клименко Ольга Олександрівна, вчитель образотворчого мистецтва Сумської загальноосвітньої школи І-ІІ ступенів № 30, учитель вищої категорії, неодноразовий член журі Всеукраїнського конкурсу "Вчитель-року";

Сєрих Лариса Володимирівна, методист образотворчого мистецтва Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, вчитель-методист, учитель вищої категорії, неодноразовий член журі Всеукраїнського конкурсу "Вчитель-року";

Сірик Оксана Іванівна, вчитель образотворчого мистецтва Капустинської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Липоводолинської районної ради, вчитель-методист, учитель вищої категорії, неодноразовий лауреат та переможець Всеукраїнського конкурсу "Вчитель-року" – 2011;

Слюсар Тамара Григорівна, вчитель образотворчого мистецтва Сумської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 17, учитель вищої категорії, неодноразовий лауреат Всеукраїнського конкурсу "Вчитель-року";

Чут Анатолій Якович, учитель образотворчого мистецтва Степанівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 2 Сумської райдержадміністрації, учитель вищої категорії, учасник Всеукраїнського конкурсу "Вчитель-року".

Працюючи над посібником учителі розробляли окремий підрозділ даного посібника, а також презентували учнівські творчі роботи закладів освіти, в яких вини працюють. Учнівські творчі роботи подані у "Вернісажі учнівських робіт" відповідно до порядкових номерів.